

อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวไทย

ประเด็นเด่นในฉบับ

- 🌐 ระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวจากมุมมองเชิงนโยบาย
- 🌐 การปรับโครงสร้างโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของโรงพยาบาลเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน
- 🌐 เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน: พิเศษอย่างไร
- 🌐 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนิเวศในเขต 4 จังหวัดภาคตะวันตก
- 🌐 ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย และ สปป.ลาว

บรรณาธิการแถลง

บทความในวารสาร The TRF Forum ฉบับนี้เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากการนำเสนอผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยของนักวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สกว. เป็นที่ทราบกันดีว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานอย่างมหาศาล ส่งเสริมให้เกิดการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ และยังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างการเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ มีการประเมินว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจปีละประมาณ 1.2 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นประมาณ 12% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (ข้อมูลจาก <http://www.thannews.th.com>) ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

สกว. ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสนับสนุนการวิจัย จึงได้กำหนดให้ประเด็นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในประเด็นหลักในการสนับสนุนการวิจัย ทั้งนี้มีโครงการวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหลายโครงการที่ สกว. ได้อนุมัติแล้ว บางโครงการเสร็จสิ้นแล้ว และบางโครงการยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ

บทความทั้ง 5 บทความในวารสารฉบับนี้ ได้รับการคัดเลือกจากงานวิจัย 5 โครงการ/ชุดโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นและนำเสนอในที่ประชุมเวที สกว. (TRF Forum) บทความแรก เป็นการวิเคราะห์นโยบายการท่องเที่ยวของไทยทั้งในเชิงเนื้อหาของนโยบาย รวมถึงกลไกและกระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะดูความสอดคล้องและความเป็นเอกภาพในนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว บทความที่สอง ศึกษาความสามารถของสถานพยาบาลไทยเพื่อตอบคำถามว่าไทยพร้อมเพียงใดในการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical hub) ในภูมิภาคอาเซียน บทความที่สามและสี่ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายซึ่งจะทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันตกของไทยเพื่อรองรับการเชื่อมต่อกับประเทศฝั่งตะวันตกหลังจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจทวายและเส้นทางเชื่อมต่อกับเขตเศรษฐกิจดังกล่าว บทความที่ห้า เสนอผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนในเขตภาคเหนือของไทยและพื้นที่เชื่อมต่อในฝั่งลาวเพื่อที่จะประเมินว่าชุมชนตามแนวเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวมีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สกว. ในฐานะผู้จัดทำวารสาร The TRF Forum เชื่อว่าบทความที่นำเสนอในวารสารฉบับนี้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงได้ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบาย และหวังว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์ดังกล่าว

ภาคภูมิ ทิพคุณ
ธัญพร สุนทรธรรม
บรรณาธิการ

หน้า	เรื่อง
3	<ul style="list-style-type: none">• ระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวจากมุมมองเชิงนโยบาย รองศาสตราจารย์ ดร. แก้วตา โรหิตรัตน์
16	<ul style="list-style-type: none">• การปรับโครงสร้างโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของ โรงพยาบาลเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วเรศรา วีระวัฒน์, ดร.จิรพรรณ เลียงโรคาพาธ และนายสุวัฒน์ จรรยาพูน
29	<ul style="list-style-type: none">• เขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย: พิเศษอย่างไร คุณพจน์ อรรถโรจน์ภิญโญ
35	<ul style="list-style-type: none">• การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนิเวศในเขต 4 จังหวัดภาคตะวันตก นายแพทย์ชนันท์ ครุฑกุล
43	<ul style="list-style-type: none">• ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่าง ยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของ ประเทศไทยและ สปป.ลาว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิ้นธุ์ สโรบล และคณะ

ระบบโลจิสติกส์

ด้านการท่องเที่ยวจากมุมมองเชิงนโยบาย¹

รองศาสตราจารย์ ดร.แก้วตา โรหิตร์ตนะ²

1. ความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับโลจิสติกส์ของไทยเปรียบเทียบกับอาเซียน

โครงการวิจัยโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวจากมุมมองเชิงนโยบายนี้ได้รับทุนจาก สกว. ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาพใหญ่เรื่องนโยบายโลจิสติกส์ไทยเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่นๆ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับหลายอุตสาหกรรมซึ่งพบว่ามีทั้ง โรงแรมที่พัก การเดินทาง อาหาร บริการนักท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจกรรม รวมถึงหน่วยงานและการประชาสัมพันธ์ ตัวแทนการท่องเที่ยว (Travel Agency) และนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งหมดนี้เกี่ยวพันกันในหลายมิติ สำหรับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 3 มาหลายปี รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย (ตารางที่ 1)

¹ สรุปและเรียบเรียงจากการบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ตนะ ในการประชุมเวที สกว. เรื่อง "โลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพของไทย : สถานะความพร้อมและนโยบาย" วันที่ 29 พฤศจิกายน 2556 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² อาจารย์ประจำคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

	2550		2551		2552		2554		2555	
	อันดับ (124)	คะแนน (1-7)	อันดับ (131)	คะแนน (1-7)	อันดับ (133)	คะแนน (1-7)	อันดับ (139)	คะแนน (1-7)	อันดับ (140)	คะแนน (1-7)
สิงคโปร์	8	5.31	16	5.06	10	5.24	10	5.23	10	5.23
มาเลเซีย	31	4.80	32	4.63	32	4.71	35	4.59	34	4.70
ไทย	43	4.58	42	4.37	39	4.45	41	4.47	43	4.47
บรูไน	-	-	-	-	69	3.99	67	4.07	72	4.01
อินโดนีเซีย	60	4.20	80	3.70	81	3.79	74	3.96	70	4.03
ฟิลิปปินส์	86	3.79	81	3.70	86	3.73	94	3.69	82	3.93
เวียดนาม	87	3.78	96	3.57	89	3.70	80	3.90	80	3.95
กัมพูชา	96	3.64	112	3.32	108	3.43	109	3.44	106	3.56

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ตนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก The Travel and Tourism Competitiveness Report, World Economic Forum (2009-2013)

จากคะแนนดัชนี Travel and Tourism Competitiveness Index (TTCI) ปี 2013 ซึ่งมี ตัวชี้วัดหลายตัวที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ พบว่าหากเปรียบเทียบประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน คะแนนประเทศไทยยังมีปัญหาในหลายตัวชี้วัด แม้ไทยจะเป็นที่ 3 รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย อาทิ ในด้านนโยบายและกฎข้อบังคับ ซึ่งไทยห่างจากลำดับที่ 2 ประมาณ 70 ตำแหน่งจึงเป็นลำดับที่ 3 ของอาเซียนที่ห่างจากลำดับที่ 2 อยู่มาก, ด้านสิ่งแวดล้อมไทยอยู่ลำดับที่ 99 จาก 140 ลำดับ, ด้านความปลอดภัยเราอยู่ที่ 87, ด้านสุขภาพและอนามัยอยู่ในลำดับที่ 84 จาก 140 ประเทศทั่วโลก, ด้านการขนส่งทางบก (Ground Transportation) ซึ่งเป็น

โครงสร้างพื้นฐานที่จะให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้นั้น ไทยอยู่ที่ลำดับ 62 ทั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยว (Tourism Infrastructure) นี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเดินทางเท่านั้น ยังรวมถึงการเข้าถึงตู้ ATM ของนักท่องเที่ยว เป็นต้น, ส่วนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Infrastructure) ไทยอยู่อันดับ 90 จาก 140 เป็นอันดับ 4 หรือ 5 ในกลุ่มอาเซียน, ส่วนด้านความสามารถในการแข่งขันทางราคา (Price Competitiveness) ไทยได้รับคะแนนค่อนข้างดี คืออยู่ในอันดับที่ 25 ทว่าในด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ไทยยังมีปัญหาและอยู่ในลำดับที่ 70 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2

ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกอาเซียน

	SIN	MAL	THA	IND	BRU	PHI	VIE	CAM
TTCI 2012	10	34	43	70	72	80	82	106
Policy rules and regulations	1	9	77	93	126	53	60	128
Environmental sustainability	23	61	99	125	135	83	128	75
Safety and security	5	66	87	85	24	103	58	78
Health and hygiene	56	73	84	112	65	94	81	129
Prioritization of travel & tourism	4	51	33	19	123	15	110	13
Air transportation infrastructure	14	26	21	54	45	69	79	106
Ground transportation infrastructure	2	36	62	87	67	89	98	81
Tourism infrastructure	38	73	31	113	86	132	112	132
ICT infrastructure	9	57	90	87	65	112	68	112
Price competitiveness	66	5	25	9	2	19	18	19
Human Resources	2	28	70	61	36	99	77	99
Affinity for travel & tourism	8	16	18	114	63	20	108	20
Natural resources	92	18	23	6	53	67	50	67
Cultural resources	35	31	36	38	95	111	28	111

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตรัตนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก Travel & Tourism Competitive Index 2013

เมื่อดูปัญหาโดยรวมด้านการท่องเที่ยว ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ประเทศไทยต้องการยกระดับ (Upgrading) ศักยภาพในอีกหลายประเด็นที่สำคัญสำหรับนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับโลจิสติกส์ พบว่ามีหลายเรื่องที่ยังต้องปรับปรุงดังนี้

ในหมวดของนโยบายและกฎข้อบังคับสำหรับการท่องเที่ยว มีแง่มุมด้านความโปร่งใสของนโยบาย โดยวัดกับหน่วยธุรกิจย่อยๆ ในประเทศว่าจะได้รับทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการท่องเที่ยวยากหรือง่ายและเอามาใช้อะไรบ้าง ซึ่งประเทศไทยได้ลำดับที่ 87 จาก 140 ประเทศ ดังนั้น

การได้รับข้อมูลเรื่องการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและการนำไปใช้จริงของภาครัฐกิจ “มีน้อยมาก” ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประกอบการไทยที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยยังยืนยันคะแนนดัชนีของไทยตัวนี้ กล่าวคือ ภาครัฐกิจในหัวเมืองต่างๆ ทั้ง 4 ภาค ไม่ทราบว่ภาครัฐจะมีนโยบายใดที่จะช่วยภาครัฐกิจได้ แล้วก็มีความรู้สึกว่สิ่งที่ภาครัฐออกมาจับต้องไม่ได้ ไม่รู้ว่จะต้องเอามาทำอะไร จึงไม่สนใจนโยบายของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนปัญหาช่องทางการสื่อสารที่ไม่ตรงกันใช้กันคนละช่องทาง

อีกด้านที่ยังมีปัญหาคือ การขนส่งทางบก (Ground Transportation) ด้านนี้แสดงคุณภาพของการเชื่อมโยงการขนส่งในภาคที่จับต้องได้ทั้งหมด อาทิ รถโดยสาร รถไฟ แท็กซี่ และเมื่อประกอบกันเป็นเครือข่ายการขนส่งในประเทศแล้วมีประสิทธิภาพเพียงใด ความสะดวกสบายในการขนส่งนักท่องเที่ยวที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งประเทศไทยได้ลำดับที่ 53 จาก 140 ถือว่ายังไม่ดีนัก

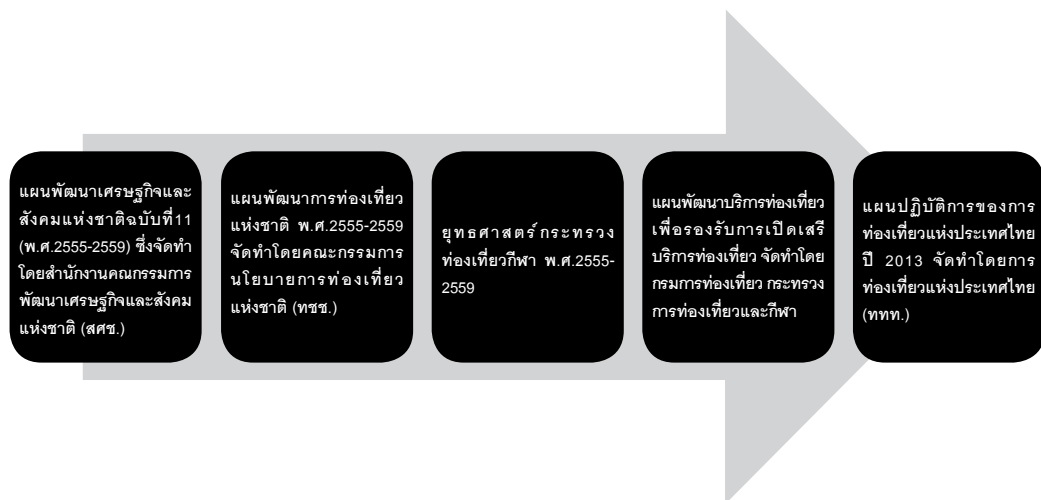
คะแนนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่านโยบายโดยรวมด้านการท่องเที่ยวยังไม่ถึงภาคธุรกิจเท่าที่ควรและเมื่อไปถึงภาคธุรกิจแล้วเกิดอะไรขึ้น ซึ่งเป็นที่มาของการศึกษาที่เราเปรียบเทียบนโยบายจากวัตถุประสงค์และดูกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากวิธีการที่เรา กำหนด ดูการนำเสนอ และการวัดผลของนโยบาย

2. ความสอดคล้องของแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของไทย

ในการศึกษา ผู้วิจัยตั้งต้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาสู่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติของปี 2555 - 2559 ของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ททช.) และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและกีฬา ปี 2555 - 2559 หลังจากนั้นจะศึกษาดูแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวโดยกรมการท่องเที่ยว ก่อนจะมาดูที่แผนปฏิบัติการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2556 ที่จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1

แผนกลยุทธ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ (Delivery)

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตวัตนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

นโยบายการท่องเที่ยว มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านการตลาด เมื่อทำการศึกษาความสอดคล้องดูความสัมพันธ์จากแผนข้างต้น พบว่า ตั้งแต่แผนของสภาพัฒฯ ของ สศช. มาถึงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว จนถึงแผนปฏิบัติไม่ค่อยจะสอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณาแผนการท่องเที่ยวหรือนโยบายรายประเทศพบว่ามีความที่แตกต่างกัน ประเทศไทยเน้นการท่องเที่ยวโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นการเพิ่มรายได้ และการกระจายรายได้อย่างสมดุลและยั่งยืน ในขณะที่หลายประเทศในอาเซียนมีจุดเน้นหลายด้าน ในกรณีของประเทศลาว ตั้งเป้าให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายพื้นฐานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายในเรื่องการท่องเที่ยวทั้งหมดของลาว เพราะฉะนั้นลาวจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว

อย่างมาก มีนโยบายการท่องเที่ยวสำหรับอีก 20 ปีข้างหน้า ที่ต้องการเป็นการท่องเที่ยวสีเขียว (Green) ทั้งหมดเน้นเรื่องทางวัฒนธรรมทั้งหมด และยังต้องการให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ประเทศพม่าก็ต้องการให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวสนับสนุนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจะใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพม่า ในอีกหลายๆ ประเทศ เช่น บรูไน ซึ่งไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากนักแต่ก็ต้องการให้เป็นจุดหมายปลายทางพิเศษเช่นเดียวกับมาเลเซีย เมื่อเปรียบเทียบรายประเทศในอาเซียนพบว่าเป้าหมายของไทยจะเน้นเรื่องการกระจายรายได้ การเพิ่มรายได้ทั่วประเทศ ส่วนประเทศอื่น พบว่ามีได้กำหนดเป้าหมายที่เฉพาะมากกว่าไทย (ตารางที่ 3)

	อุตสาหกรรมพื้นฐาน	สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ	อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขยายตัว	เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว	เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว	เป็นจุดหมายปลายทางพิเศษ	อุตสาหกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ	ดึงดูดผู้ที่มีความสามารถทั่วโลกมาสู่ประเทศ	สร้างภาพลักษณ์	กระจายรายได้อย่างสมดุลและยั่งยืน
บรูไน						✓					
มาเลเซีย						✓					
กัมพูชา		✓						✓			
ลาว	✓	✓									
ฟิลิปปินส์		✓					✓				
เวียดนาม		✓									
สิงคโปร์						✓		✓			
พม่า		✓							✓		
อินโดนีเซีย			✓	✓	✓						
ไทย					✓						✓

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตรัตน์ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

ตารางที่ 4

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศกลุ่มอาเซียน

วัตถุประสงค์	จุดหมายสำหรับพักผ่อน	ความยั่งยืนในการจ้างงาน	เพิ่มรายได้	เพิ่ม Variety of Products	ดึงดูดการลงทุน	เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว	ขยายระยะเวลาการเข้าพัก	ขยายตัวทางเศรษฐกิจภาคผลิต	แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	สร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วน	ส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค	เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน	ลดการไหลออกของนักท่องเที่ยวในประเทศ	สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัย	ผู้นำในตลาดจัดประชุมและนิทรรศการ	สร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์	ศูนย์กลางแห่งเอเชียคุณภาพ High-end	สร้างภาพลักษณ์ที่ดี	พัฒนากลุ่มท่องเที่ยวเฉพาะทาง
บรูไน	●	●	●	●	●															
มาเลเซีย		●			●	●	●													
กัมพูชา		●	●		●	●		●												
ลาว		●	●		●			●	●	●	●	●								
ฟิลิปปินส์		●				●		●												
เวียดนาม						●				●			●	●	●					
สิงคโปร์	●															●	●	●		
เมียนมาร์		●	●								●		●						●	
อินโดนีเซีย		●	●		●	●													●	
ไทย			●										●							●

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ตนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

สำหรับวัตถุประสงค์ของนโยบายการท่องเที่ยวประเทศไทยมี 3 ประการ คือ เพิ่มรายได้ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวเฉพาะทาง ในขณะที่มาเลเซียมีวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนในการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เพื่อดึงดูดการลงทุน เพื่อเพิ่มนักท่องเที่ยว และขยายเวลาการพักของนักท่องเที่ยวในมาเลเซียให้มากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งพบว่าหลายประเทศ

ทั้ง บรูไน มาเลเซีย กัมพูชา แม้แต่ในลาว ก็ต้องการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวดึงดูดการลงทุนในเรื่องต่างๆ ให้มากขึ้น หากแต่ประเทศไทยไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์นี้ด้วยหรือไม่ ส่วนวัตถุประสงค์ของพม่ายังคงใช้การท่องเที่ยวเพื่อภาพลักษณ์ สร้างความยั่งยืน เพื่อการจ้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับคนในพม่า และใช้ในการสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนให้มากขึ้น (ตารางที่ 4)

จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยุทธศาสตร์ที่ 4 สศช. เสนอเรื่องนโยบายการท่องเที่ยวส่วนนี้ได้ ถูกถ่ายทอดมาถึงคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติในคอลัมน์ที่ 2 ซึ่งออกมาเป็นแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติที่เป็นแม่บทของแผนการท่องเที่ยวของไทยโดยในตัวแผนมี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 2) พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน 3) พัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว 4) สร้างความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยว 5) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ประชาชน

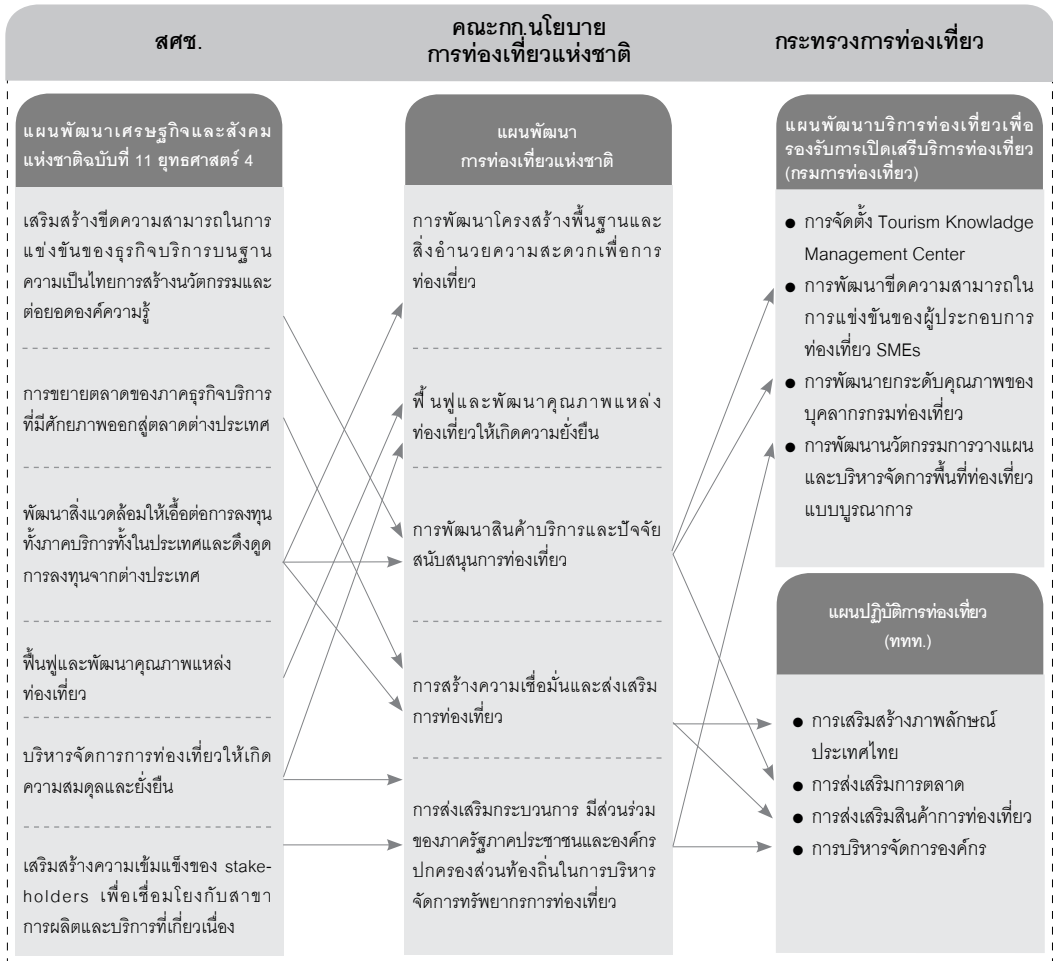
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเห็นว่าทั้ง 5 หลักการนี้ ไม่ได้ลงไปที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาอย่างเดียว แต่มันต้องมีกระทรวงอื่นๆ เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว กระทรวงที่น่าจะมีบทบาทน่าจะเป็นกระทรวงคมนาคม แต่ในแผนของกระทรวงคมนาคมไม่ได้อ้างถึงแผนการท่องเที่ยวนี้ เน้นที่การขนส่งสินค้าเท่านั้นที่เขียนไว้ชัดเจน

เพื่อให้เห็นชัดเจนระหว่างความแตกต่างของการขนส่งนักท่องเที่ยวกับการขนส่งสินค้าจะขอยกตัวอย่างดังนี้ เช่น ขณะนี้การท่องเที่ยวที่เน้นการไปถึงหมู่บ้าน เราจะขายจุดเล็กๆ ที่น่าท่องเที่ยว ถนนก็

ควรจะถูกพัฒนาเพื่อให้ไปถึงจุดนั้นๆ ได้ ในแผนของกระทรวงคมนาคมทั้งหมด การทำถนนเป็นไปเพื่อการเติบโตของประเทศ เน้นว่าถนนจะพัฒนาต้องเพื่อขนส่งสินค้าได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งมันมีความแตกต่างระหว่างถนนเพื่อการขนส่งสินค้ากับถนนเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ เช่น การมีจุดพักเพื่อดูวิว ถ้าทำถนนเพื่อการขนส่งสินค้าก็ไม่มีจุดพักดูวิวอยู่ตลอดทาง ไม่มีโค้งสวย ไม่มีเขาสวย ฉะนั้นการถ่ายทอดแผนตั้งแต่ตัวแม่บทการท่องเที่ยวไปจนถึงกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มันขาดความเชื่อมโยง ความจริงแล้วคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติระบุไว้ข้างหลังว่ามีหลายกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบ แต่เวลาตรวจสอบกลับไปที่กระทรวงนั้น พบว่ามันไม่มีความเชื่อมโยง (Linkage) อยู่ในนั้นเลย ไม่มีการอ้างถึงแผนเหล่านี้ จึงไม่ทราบว่าตอนนี้ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ อยู่ตรงส่วนไหน อยู่ที่ใคร หรือใช้ทำอะไร สิ่งนี้เป็นข้อค้นพบใหญ่ประการหนึ่งว่าไม่มีความเชื่อมโยง การท่องเที่ยวกับการกระจายแผนนี้ลงไปสู่กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เท่าที่ควร ส่วนกระทรวงการท่องเที่ยว นั้น มียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประมาณ 3-4 ยุทธศาสตร์ที่เหลือจะเกี่ยวกับกีฬา พบว่าการถ่ายทอดแผนการท่องเที่ยวไปยังแผนยุทธศาสตร์ไปจนถึงแผนกิจกรรมก็ยังไม่ครบถ้วน ตามที่ควรจะเป็น

ภาพที่ 2

แผนกลยุทธ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ (Delivery)

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ตนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

ภาพที่ 2 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวแห่งชาติกับคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ต่อเนื่องไปถึงกระทรวงการท่องเที่ยว และแผนการท่องเที่ยวที่เป็นการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเปิดเสรี

บริการการท่องเที่ยว ซึ่งให้เห็นว่ามี การจัดตั้ง Tourism Knowledge Management Center ขึ้นมา ทว่าหากได้เป็นห่วงโซ่ลงมาเราไม่ทราบว่าเกิดมาจากแนวคิดส่วนไหนจึงออกมาเป็นเช่นนี้

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ จำนวน 8 กลุ่ม /เขตการท่องเที่ยวโดยแบ่งเป็น

1. อารยธรรมล้านนา
2. กลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลก
3. กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสาน
4. กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง
5. กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำภาคกลาง
6. กลุ่มท่องเที่ยว Active Beach
7. กลุ่มท่องเที่ยว Royal Coast
8. กลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์สองสมุทร

1. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการช้อปปิ้ง
2. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและสัตว์ป่า
3. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะ วัฒนธรรม และแหล่งมรดก
5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิชาการ
6. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
7. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสปาเพื่อสุขภาพ
8. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนการและบันเทิง
9. แหล่งท่องเที่ยวโครงการหลวงและโครงการในพระราชดำริ
10. แหล่งท่องเที่ยวประเภทไร่จุงุ่นและโรงงานเบียร์

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ตันนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

ตารางที่ 5 แสดงการแบ่งประเภทการท่องเที่ยวของประเทศไทย จะเห็นว่าคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติแบ่งการท่องเที่ยว เป็น 8 กลุ่ม ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งไว้ 10 กลุ่ม และที่แบ่งดูเหมือนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่ง (Subset) ของ 8 กลุ่มที่คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติแบ่งไว้จริงอยู่ที่แบ่งไม่เหมือนกันก็ไม่เป็นอะไร เชื่อว่าในที่สุดมันก็จะชนเข้ากัน แต่สิ่งที่พบจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการคือ ผู้ประกอบการอยากทราบว่าตกลงจะไปทิศทางไหน จะพัฒนาตรงไหนดี บางรายกล่าวว่า “รัฐบาลอยากส่งเสริมทางไหน” จะใช้แผนไหน การท่องเที่ยวเพื่อการช้อปปิ้งใช่หรือไม่

เพราะแผนหลักของการท่องเที่ยวแห่งชาติก็มีเรื่องช้อปปิ้งเหมือนกัน จะเห็นว่ามันเกิดความสับสนและไม่ต่อเนื่องว่าจะไปทิศทางไหน ผู้ประกอบการก็เลยไม่แน่ใจ การวิจัยนี้ไม่ได้คิดจะบอกว่าใครผิดแต่ต้องการชี้ว่ามันไม่เกี่ยวกันและทำให้ผู้ประกอบการสับสนพอมว่าทิศทางกำลังจะไปทางไหน

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดความสำเร็จของประเทศไทยพบว่า ตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ปี 2555 - 2559 มียุทธศาสตร์ที่ 2 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและ ททท. เช่นกัน โดยระบุว่าต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพให้มีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน แต่ถ้าดูตาม

ตัวชี้วัดของแผนนี้ การวัดความสมดุลและยั่งยืน เรา จะวัดอย่างไร ส่วนอัตราการยอมรับประเทศไทยใน ฐานะแหล่งท่องเที่ยวอันทรงคุณค่าก็ยังไม่ชัดเจนว่า จะวัดอย่างไร

ตัวชี้วัดของ ททท. เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ใช้ตัวชี้วัดเกี่ยวกับจำนวนของสถานศึกษา ที่ร่วมวางแผนหลักสูตรการท่องเที่ยวต้องไม่ต่ำกว่า 6 แห่ง จำนวนโครงการกิจกรรมที่ดำเนินการในต่างประเทศ ต้องไม่น้อยกว่า 2 โครงการต่อกิจกรรม และจำนวน หลักสูตรที่ดำเนินการเผยแพร่เรื่องท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนต้องไม่น้อยกว่า 5 หลักสูตร ต้องมีผู้เข้าร่วม อบรมไม่ต่ำกว่า 350 คน ทว่าตัวชี้วัดเหล่านี้ไม่ได้ สะท้อนเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดมีปัญหาในตัวต่อของนโยบาย ตั้งแต่ต้นทางลงมาถึงปลายทางระดับกิจกรรม

โดยสรุปงานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทย มีปัญหาการเชื่อมโยงในทุกระดับลงมาตั้งแต่ การถ่ายทอดนโยบายลงมาถึงระดับกิจกรรม ถ้า หน่วยปฏิบัติสุดท้ายไม่มีตัวชี้วัดของนโยบาย แปลว่า มันไม่สามารถที่จะสะท้อนความตั้งใจเดิมของ สภาพัฒน์ได้เพราะมันลงมาแล้วก็หายไป ดังนั้นต้อง คิดว่าทำยังไงไม่ให้สับสนถึงผู้ประกอบการ ส่วน ผู้ประกอบการก็ควรจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การท่องเที่ยวให้เป็นทางเดียวกัน ภาครัฐจะได้ส่งเสริม ได้ในแนวทางที่ถูกต้อง

ตารางที่ 6

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555 - 2559

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย (2555 - 2559)	ตัวชี้วัด
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพให้มีการเติบโต อย่างสมดุลและอย่างยั่งยืน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายได้จากการท่องเที่ยวเติบโตไม่ต่ำกว่าอัตราการเติบโต ของ GDP 2. ส่วนแบ่งการตลาด เมื่อเทียบกับคู่แข่งในภูมิภาคไม่ ต่ำกว่าปี 2554 3. อัตราการยอมรับประเทศไทยในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่ ทรงคุณค่า
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (แผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2555)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนสถาบันการศึกษาที่ร่วมวางแผนพื้นฐานหลักสูตร การท่องเที่ยว รวมแล้วไม่น้อยกว่า 6 แห่ง 2. จำนวนโครงการกิจกรรมที่ดำเนินของสำนักในต่างประเทศ 'ไม่น้อยกว่า 2 โครงการ/กิจกรรม 3. จำนวนหลักสูตรที่ดำเนินการเผยแพร่แนวคิดเรื่องการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่น้อยกว่า 5 หลักสูตร โดยมี ผู้เข้าร่วมอบรมไม่ต่ำกว่า 350 คน

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตร์ธนะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

3. กรณศึกษานโยบายด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

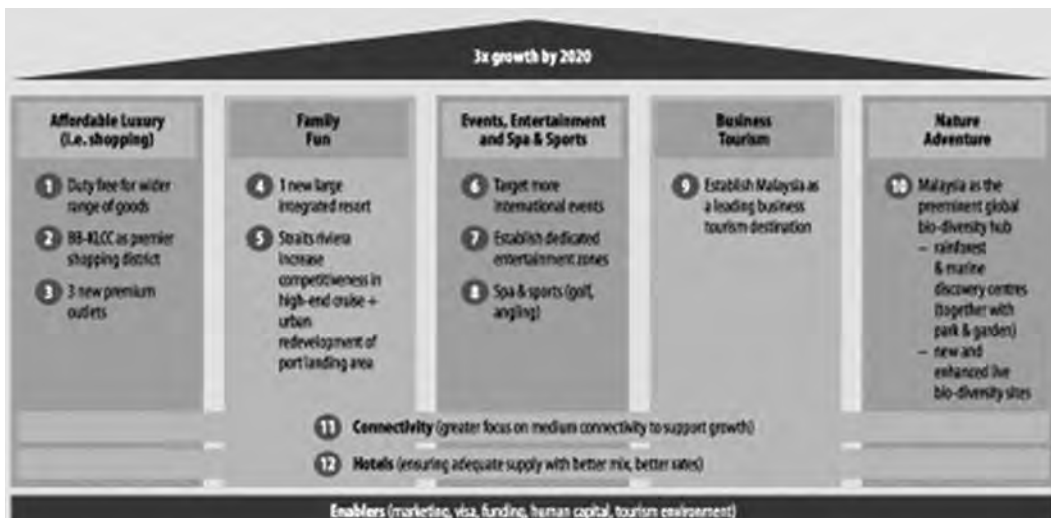
ดูประเทศที่คล้ายๆ กับไทยแต่แข่งหน้าไทยไปแล้ว เช่น มาเลเซียมีแผน Economic Transportation Model ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเสาของมาเลเซียที่มาเลเซียให้ความสำคัญ ซึ่งวางแผนไว้เป็นอย่างดีว่าภายในปี 2020 การเติบโตของการท่องเที่ยวต้องเป็นสามเท่าของปีฐานซึ่งก็คือ ปี 2011 ที่เขาเริ่มทำ (Growth x 3) โดยมาเลเซียแบ่งว่าต้องทำใน 5 เสา ได้แก่ Affordable Luxury ของหรูหราที่ซื้อได้, Family fun, Events, Entertainment and spa & sport, Business tourism, Nature Adventure โดยมาเลเซียจะทำการท่องเที่ยวใน 5 เสา นี้ ผ่าน 12 โครงการใหญ่

หากทำได้ตามโปรแกรมนี้ มาเลเซียก็จะเติบโตเป็นสามเท่า ในแต่ละเสาจะแตกเป็น KPI (ดัชนีชี้วัด) หนึ่งในแต่ละอัน เช่น ด้านที่หนึ่งของ Affordable Luxury มี KPI อยู่ที่เปอร์เซ็นต์ของการใช้จ่ายของการช้อปปิ้งและ Touring Available อาทิ กำหนดให้มาเลเซียเป็นจุดหมายของช้อปปิ้งแบบปลอดภาษี ก็วัดจากร้อยละของการใช้จ่ายในการช้อปปิ้ง และค่าใช้จ่ายรวม ส่วนในเรื่องเป้าหมายก็มีการวัด 2 วิธีคือ ถ้าผ่านจะให้เป็นสีเขียว สีเหลืองยังไม่ถึงเป้า

ส่วนการพัฒนาความชำนาญของคนท้องถิ่นและกฎระเบียบในอุตสาหกรรมสปา มี KPI คือ จำนวนของนักสปาบำบัด (spa therapist) ที่เข้ารับการอบรมหรือกำลังอบรม รายรับจากสปา รายรับจากการท่องเที่ยวก็ฟากอล์ฟ (Golf tourism) ส่วนโครงการที่ 10 (EPP 10) คือ การสร้างมาเลเซียให้

ภาพที่ 3

จุดเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ 12 ด้าน (รวมการท่องเที่ยว) ของมาเลเซีย

ที่มา: การบรรยายของ รศ.ดร.แก้วตา โรหิตรัตน์นะ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก Malaysia: The Economic Transformation Programme (ETP)

เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวสำหรับภาคธุรกิจ (Business Tourism) ก็วัดจากจำนวนงานจัดประชุม และสัมมนา (MICE) ที่ยืนยันการจัดแน่นอนแล้ว โดยที่กำหนดว่า MICE ที่จะนับได้จะต้องมีมากกว่า 650 คนต่องาน มีร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เป็น นักธุรกิจเท่าไร ความก้าวหน้าจะมีการทำเป็น รายงานประจำปีออกมาทุกปี คอยรายงานความ ก้าวหน้าแค่ไหน เมื่อที่มวิจยของโครงการนี้ได้ไป ดูงานพบว่า มาเลเซียจริงจังกับการสร้างให้เป็น แหล่งช้อปปิ้งและก็มีการลงทุนตามนั้นจริง

4. สรุป

หากพิจารณาศักยภาพการท่องเที่ยวของ ประเทศไทยเทียบกับระดับโลก ซึ่งพบหลายตัวนำ เป็นห่วง โดยเฉพาะเรื่องระเบียบนโยบาย เรื่องความ ยั่งยืนของสภาพแวดล้อม, ICT, โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และ Ground Transportation ที่ เราถูกจับอันดับไม่ตึ้นัก งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นปัญหา เรื่องระเบียบและกฎเกณฑ์ ความโปร่งใส การนำ นโยบายสู่ภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการ เชื่อมโยงแผนแม่บทไปสู่แผนชาติ สู่แผนปฏิบัติการ ภาคปฏิบัติ ซึ่งพบช่องโหว่ในการเชื่อมโยงหลายจุด ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องทิศทางในการสนับสนุน ผู้ประกอบการไม่ชัดเจนและได้รับข้อมูลไม่ตรง แนวทางในการสนับสนุนผู้ประกอบการในหลายๆ ส่วนไปคนละแนวทาง เช่น แผนของ ททท.เป้าหมาย เป็นอย่างหนึ่ง แต่ตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นอีกอย่าง หนึ่ง การที่นำแผนนโยบายสู่ภาคเอกชนอยู่ในระดับ ที่ไม่ค่อยดีนัก ต่างจากมาเลเซียที่วางแผนเป็นระบบ

มีตัวชี้วัด มีการติดตามเป็นระบบ ดังนั้นจึงควรปรับปรุง ความสอดคล้องของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะช่องว่างมีมาก อีกทั้งยังมี จุดเน้นด้านการท่องเที่ยวหลายกลุ่มทั้งจากภาครัฐ (คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติแบ่งการ ท่องเที่ยว กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) และที่ ผู้ประกอบการคิดขึ้นเอง จึงไม่รู้ว่าจะมุ่งไปทางไหน เพราะฉะนั้นนโยบายขณะนี้ไม่เป็นทิศทางเป้าหมาย เดียวกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าประเทศไทยไม่ได้ มุ่งเน้นการท่องเที่ยวตามศักยภาพการท่องเที่ยว หาก แต่ดูเหมือนจะเน้นตามกระแส (Trend) ว่าขณะนี้อะไร เป็นที่นิยมก็จะเดินไปทางนั้น

ความพร้อมของบุคลากรการท่องเที่ยวยังเป็น ปัญหาสำคัญตั้งแต่หน่วยงานย่อยๆ ไปจนถึงหน่วย ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการ ขอทำอะไรมาก็มักจะทำตามนั้น การศึกษายังพบว่า ไทยยังขาดการสร้างเรื่องราวเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือเราไม่มีการ เล่าเรื่องราวเกิดขึ้นอย่างไร เป็นอย่างไร ซึ่งต่างกับ พิพิธภัณฑ์เรือในสิงคโปร์ที่ทำได้ แม้สิงคโปร์เป็น ประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวไม่มากนักเพราะมี ขนาดเล็ก สิงคโปร์ก็พยายามสร้างสถานที่ท่องเที่ยว (Manmade) ขึ้นมา หนึ่งในนั้นคือพิพิธภัณฑ์เรือที่ไม่ โบราณ เพื่อเล่าว่ามีใครมาค้าขายกับสิงคโปร์บ้าง ตามทาง แล้วพยายามสร้างเรื่องเล่าให้เชื่อมกับ สิงคโปร์ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยทำให้เรื่องมี ความสมจริงยิ่งขึ้น เช่น การจำลองทำ Simulation การทำพายุไซโคลน ว่าเมื่อเดินเรือแล้วเจอพายุจะ เป็นอย่างไร ประเทศไทยเรายังขาดจุดนี้ค่อนข้างมาก

การปรับโครงสร้างโซ่อุปทาน

(Supply Chain)

ของโรงพยาบาลเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วเรศรา วีระวัฒน์

ดร.จิรพรรณ เลี้ยงโรคาพาธ

นายสุวัฒน์ จรรยาพูน

(คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

1. เปรียบเทียบศักยภาพของโรงพยาบาลของไทยกับ อาเซียน

การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 การให้บริการสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งสาขาบริการเร่งรัดให้มีการเปิดเสรีถึงแม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้รับผิดชอบสาขานี้โดยตรง แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพนานาชาติ ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานสุขภาพของไทยไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลและหน่วยงานที่ให้บริการด้านการรักษาพยาบาลและสถานบริการสุขภาพ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ใช้บริการสุขภาพ รวมถึงหน่วยงานรัฐบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตลอดจนการกำหนดแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมต่อไป

¹ สรุปและเรียบเรียงจากการบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลี้ยงโรคาพาธ ในการประชุมเวที สกว. เรื่อง "โอกาสดีที่สุดในด้านบริการสุขภาพของไทย: สถานะความพร้อมและนโยบาย" วันที่ 29 พฤศจิกายน 2556 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

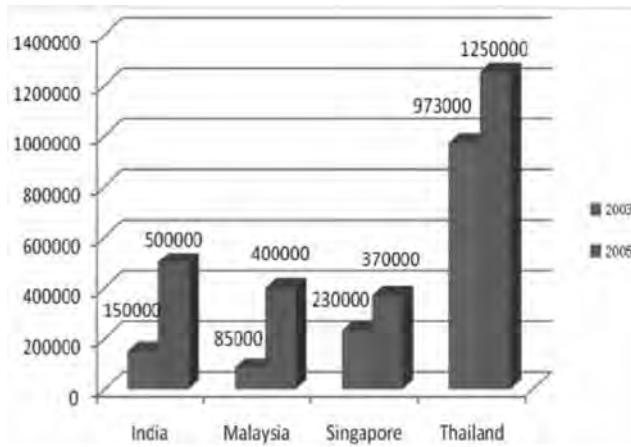
การปรับโครงสร้างโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของโรงพยาบาลเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน

นโยบายของภาครัฐที่สำคัญประการหนึ่งคือนโยบายที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็น “ศูนย์กลางสุขภาพของเอเชียและนานาชาติ (Medical Hub)” โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำยุทธศาสตร์ 5 ปีพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ให้บริการ 4 สาขาหลัก สาขาพยาบาลเป็นหนึ่งในนั้นที่กระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าต้องเป็น Medical Hub มีนโยบายที่เน้นความเป็นเลิศทางอุตสาหกรรมบริการและการบริการทางสุขภาพ และการรักษาสุขภาพในภูมิภาคเอเชียและบริการในระดับสากล และศักยภาพในการรักษาผู้ป่วย

ต่างชาติได้ โดยเน้นในเรื่องของคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

งานวิจัยของนายแพทย์วิวัฒน์ พันครุฑ ในปี 2555 ได้จัดกลุ่มของประเทศที่ให้บริการสุขภาพออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่มีบริการสุขภาพที่ดี ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และไทย กลุ่มที่ 2 บริการสุขภาพปานกลาง ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม กลุ่มที่ 3 ระบบบริการสุขภาพยังไม่ดีมากนัก ได้แก่ ประเทศเพื่อนบ้านของไทย 3 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลียงโรคาพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก Sheng, Y.K., *Medical Travel in Asia and the Pacific* (2009). United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Bangkok, Thailand.

จากข้อมูลของ United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific พบว่าข้อมูลผู้ป่วยต่างชาติในปี 2005 มี 1.3 ล้านคน² การที่ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มแรกการวิจัยจึง

เปรียบเทียบกับประเทศที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แล้วก็ นำอันดับมาเปรียบเทียบเพิ่มเติมเนื่องจากเป็น ศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ที่ดี³

² ถ้าเป็นข้อมูลปัจจุบันที่มีหลายหน่วยงานศึกษา ผู้ป่วยต่างชาติมีประมาณ 1.6 ล้านคน หรือบางสำนักประมาณสูงถึง 2 ล้านคน

³ ประเทศที่มี Medical Hub ที่ตื่นอกเหนือจากนี้ ได้แก่ เกาหลีเหนือ ไต้หวัน แต่ไม่มีข้อมูล จึงไม่ได้นำมาเปรียบเทียบ

ประเทศ	จุดแข็ง
อินเดีย	<ul style="list-style-type: none"> • ค่ารักษาถูกสุด คุณภาพเท่าเทียม • บุคลากรการแพทย์ภาษาอังกฤษดี • ค่าแรงถูก จำนวนแรงงานมากพอรองรับผู้ป่วยต่างชาติ • นโยบายลดจำนวนวันนอนโรงพยาบาลทำให้รับผู้ป่วยได้มากขึ้น
มาเลเซีย	<ul style="list-style-type: none"> • ค่ารักษาถูกกว่าสิงคโปร์ • เน้นผู้ป่วยเฉพาะกลุ่มมุสลิม • ลงทุนสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่เพื่อรองรับผู้ป่วยต่างชาติ
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> • คุณภาพสูง เทคโนโลยีที่ทันสมัย • บุคลากรเพียงพอ ใช้ภาษาอังกฤษได้ดี • มีหน่วยงานเฉพาะกิจสนับสนุนบริการการแพทย์ • เปิดรับนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนด้านการรักษาพยาบาล
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> • ค่ารักษาถูกกว่าสิงคโปร์ • ทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลาง • การบริการด้วยใจ • จำนวนโรงพยาบาลที่ได้มาตรฐานสากล JCI หลายแห่ง

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลียงโรคาพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจากโครงการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาศูนย์กลางสุขภาพของประเทศไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และโครงการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากาบริการของไทย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจุดแข็งจะเห็นว่า จุดแข็งของอินเดีย คือค่าบริการต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับการบริการแบบเดียวกัน และได้เปรียบในเรื่องบุคลากรทางการแพทย์เพราะใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร นอกจากนี้ค่าแรงก็ยังมีราคาถูก มีจำนวนแรงงาน

มากพอที่จะรองรับผู้ป่วยต่างชาติ และนโยบายรัฐก็สนับสนุนธุรกิจด้านบริการสุขภาพ เช่น ช่วยลดจำนวนวันนอนโรงพยาบาลลงซึ่งช่วยทำให้รับผู้ป่วยได้มากขึ้น

ส่วนมาเลเซีย ก็จะได้เปรียบเรื่องค่ารักษาพยาบาลเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับสิงคโปร์จะสูงกว่า เน้นผู้ป่วยเฉพาะกลุ่ม (Niche market) คือ มุสลิม และมีการส่งเสริมจากรัฐเพื่อสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่เพื่อรองรับผู้ป่วยต่างชาติ

ในขณะที่สิงคโปร์ คุณภาพสูง สามารถรักษาโรคที่มีความซับซ้อนได้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย บุคลากรเพียงพอมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้ดี มีบริการเฉพาะกิจสนับสนุนเรื่องการแพทย์ โดยภาครัฐสนับสนุน และเปิดโอกาสให้

นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนเรื่องการรักษาพยาบาลได้ง่าย

สำหรับประเทศไทยค่าใช้จ่ายในการรักษาถูกกว่าสิงคโปร์ ทำเลที่ตั้งก็เป็นศูนย์กลางอาเซียน และมีชื่อเสียงในเรื่องของการท่องเที่ยว สามารถได้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้ามา รวมทั้งเรื่องของจิตใจรักการบริการ (Service mind) ของบุคลากรทางการแพทย์ นอกจากนี้ก็มีจำนวนโรงพยาบาลที่ได้รับมาตรฐานสากล หรือ JCI อีกหลายแห่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ

ตารางที่ 2

ค่าให้บริการทางการแพทย์ ปี 2009

Medical Procedure	USA	Mexico	India	Korea	Thailand
Angioplasty	6.33	1.90	1.11	2.40	1.00 \$9k
Heart Bypass	5.54	0.81	0.38	1.00	1.00 \$26k
Heart Valve Replacment	7.08	1.29	0.13	1.58	1.00 \$24k
Knee Replacement	3.57	0.82	0.64	1.41	1.00 \$14k
Hip Resurfacing	1.67	0.74	0.56	1.27	1.00 \$18k
Hip Replacement	2.69	0.86	0.63	1.15	1.00 \$16k
Spinal Fusion	7.69	0.62	1.08	1.49	1.00 \$13k
Face Lift	1.74	0.93	1.05	0.58	1.00 \$8.6k
Breast Implants	1.75	1.58	1.14	2.39	1.00 \$5.7k
Phino Plasty	1.48	.93	1.02	1.11	1.00 \$5.4k
Lap Band/ Bariatric/ Gastric Banding	2.14	0.66	0.68	0.82	1.00 \$14k
Hysterectomy	2.14	1.07	1.07	1.57	1.00 \$7k
Dental Implant	2.00 - 10.00	1.00	1.00	2.00	1.00 \$1k

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลี้ยงโรคพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก Thailand Medical Tourism Cluster

เมื่อเปรียบเทียบค่าบริการทางการแพทย์ระหว่างไทยอินเดียนี เกาหลี โดยนำข้อมูลค่าบริการรักษาพยาบาลโรคหลักๆ ที่ชาวต่างชาติมารักษา มาเป็นสัมพัทธ์เปรียบเทียบให้ไทยเป็น 1 และดูประเทศอื่นว่ามากกว่าหรือน้อยกว่าประเทศไทย พบว่า ถ้าเทียบกับอินเดียนี ค่ารักษาในอินเดียนีจะถูกกว่าในหลายๆ

การรักษา เช่น เรื่องการผ่าตัดหัวใจ ผ่าตัดลิ้นหัวใจ ข้อเข่าเทียม เปลี่ยนข้อสะโพก ลดขนาดกระเพาะขณะที่เกาหลี จะเป็นเรื่องของการศัลยกรรมเสริมหน้าอก ดึงหน้า ลดน้ำหนัก ส่วนไทยของเราจะต่ำกว่าเกาหลี

ตารางที่ 3

จำนวนสถานพยาบาลที่ได้รับ JCI (7 Nov 2012)

State	No. of JCI
Austria	5
China	20
Germany	5
India	20
Indonesia	5
Japan	4
Korea	13
Malaysia	11
Philippines	4
Singapore	14
Thailand	18

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลี้ยงโรคาพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก Joint Commission International (JCI) (2012). "JCI Accredited Organizations"

ส่วนเรื่องมาตรฐาน ประเทศไทยได้รับ JCI ถึง 18 โรงพยาบาล ส่วนสถิติคนต่างชาติที่มารักษาในไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐ เอเชียใต้ อังกฤษ

ตะวันออกกลาง ประเทศอาเซียนและไต้หวัน นอกจากนี้ยังมีจีนที่ยังต้องให้ความสำคัญอยู่

ลำดับ	สัญชาติ	จำนวนผู้ป่วยชาวต่างประเทศ							รวมยอด ปี 44-48 และ 50
		ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	
1	ญี่ปุ่น	118,170	131,584	162,909	247,238	185,616	n/a	233,389	1,078,906
2	สหรัฐอเมริกา	49,253	59,402	85,292	118,771	132,239	n/a	136,248	581,205
3	เอเชียใต้	34,857	47,555	69,574	107,627	98,303	n/a	85,412	443,328
4	อังกฤษ	36,778	41,599	74,856	95,941	108,156	n/a	110,286	167,616
5	ตะวันออกกลาง	n/a	20,004	34,704	71,051	98,451	n/a	169,091	393,301
6	อาเซียน	n/a	n/a	36,708	93,516	74,178	n/a	115,561	319,963
7	ไต้หวัน/จีน	26,893	27,438	46,624	57,051	57,279	n/a	29,783	245,068
8	เยอรมนี	19,057	18,923	37,055	40,180	42,796	n/a	41,313	199,326
9	ออสเตรเลีย	14,265	16,479	24,228	35,092	40,161	n/a	42,688	172,913
10	ฝรั่งเศส	16,102	17,679	25,582	32,409	36,175	n/a	37,251	165,198
11	เกาหลีใต้	14,419	14,877	19,588	31,303	26,571	n/a	26,259	133,017
12	สแกนดิเนเวีย	n/a	n/a	19,851	20,990	22,921	n/a	49,817	113,579
13	แคนาดา	n/a	n/a	12,909	18,144	18,177	n/a	22,907	72,137
14	ยุโรปตะวันออก	n/a	n/a	8,634	6,728	6,120	n/a	9,413	30,895
15	อื่นๆ	220,367	234,450	315,018	127,054	302,834	n/a	254,389	1,454,122
รวม		550,161	630,000	973,532	1,103,095	1,249,948	1,330,000	1,373,807	7,210,543
อัตราการขยายตัว (%ต่อปี)			14.55	54.53	13.31	13.32	6.40	3.29	16.48

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลียงโรคาพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

คนไข้ต่างชาติสามารถแบ่งได้ทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวต่างชาติที่ทำงานในไทย (Expatriate) ประมาณ 41% กลุ่มนักท่องเที่ยว (Tourist) 32% และกลุ่มที่ตั้งใจบินมารักษา (fly-in) 27% ในปี 2007

จากจำนวนผู้ป่วย 1.3 ล้านคน ที่เข้ามารักษาในประเทศไทยมาจากภูมิภาคอาเซียนด้วยกันมากถึง 100,000 คน รวมถึงผู้ป่วยจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าและกัมพูชาด้วย

ตารางที่ 5

บุคลากรทางการแพทย์และประชากร ปี 2010

State	Physician	Nurse	Pop/Phy	1000Pop/ Phy	Pop/Nurse	Population
Cambodia	3,393	11,736	4,267	0.234	1,234	14,478,000
Laos	1,614	5,724	4,006	0.250	1,130	6,465,800
Indonesia	65,722	465,662	3,616	0.277	510	237,641,326
Thailand	22,019	120,012	2,893	0.346	531	63,701,703
Myanmar	23,709	41,424	2,055	0.487	1,176	48,724,000
India	757,377	1,146,915	1,598	0.626	1,055	1,210,193,422
Malaysia	25,102	72,847	1,129	0.886	389	28,334,135
Vietnam	107,131	88,025	820	1.220	998	87,840,000
China	1,905,436	1,854,818	707	1.414	726	1,347,350,000
Brunei	564	1,941	697	1.435	203	393,162
Singapore	8,323	26,792	623	1.606	193	5,183,700
Canada	65,440	348,499	533	1.876	100	34,873,600
Korea	98,293	255,402	494	2.023	190	48,580,000
Japan	274,992	531,210	464	2.156	240	127,530,000
Slovenia	4,915	16,460	419	2.385	125	2,060,910
US	749,566	2,927,000	419	2.387	107	314,016,000
German	297,835	918,000	275	3.638	89	81,857,000
Austria	40,026	17,257	211	4.735	490	8,452,835

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลี้ยงโรคาพาร์ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556) อ้างจาก World Health Statistic 2012, WHO; ข้อมูลสถิติที่สำคัญปี 2010 กระทรวงสาธารณสุข

ในด้านของบุคลากรทางการแพทย์พบว่าไทยมีจำนวนแพทย์ประมาณ 22,000 คน เทียบกับอินเดียมีมากกว่า 700,000 คน ซึ่งสอดคล้องกับการเปรียบเทียบจุดแข็งข้างต้น และอินเดียมีพยาบาลกว่าหนึ่งล้านคน ขณะที่ไทยมีประมาณหนึ่งแสนคน

หรือเมื่อเทียบสัดส่วนของประชากรต่อแพทย์ในไทยอยู่ที่ 2,893 คนต่อแพทย์ 1 คน สัดส่วนของประชากรต่อแพทย์ในมาเลเซียต่ำกว่าไทย ส่วนสิงคโปร์มีสัดส่วนอยู่ที่ 623 คนต่อแพทย์ 1 คน

2. แนวทางการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ตั้งวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาแนวทางรองรับผลกระทบในการให้บริการทางการแพทย์จากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยคาดว่าจะได้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อม และเสนอแนะนโยบายและแนวทางการปรับปรุงและยกระดับการให้บริการทางการแพทย์เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ AEC

สำหรับแนวทางในการศึกษา เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงพยาบาลพร้อมกับการเก็บข้อมูลโดยละเอียด แล้วจึงสรุปออกมาเป็นกลุ่มของปัจจัยปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางแก้ไข ทั้งนี้มีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีฐานราก Grounded theory ซึ่งจะได้ข้อมูลดิบออกมาเป็นปัจจัยย่อยแล้วนำข้อมูลดิบเหล่านั้นมาสร้างเป็นโมเดลใหม่ นั่นคือเขียนเป็นโซ่อุปทาน (Supply chain) ในการให้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลสำหรับชาวต่างชาติ โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ กรอบการวิจัยของผู้ที่เก็บข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวต่างชาติ โรงพยาบาล และผู้กำหนดนโยบาย คือหน่วยงานภาครัฐ ในการเก็บข้อมูลคณะวิจัยเน้นดูผลกระทบของการให้บริการทางการแพทย์คนใช้ต่างชาติ เพื่อเก็บข้อมูลโดยตรง และสัมภาษณ์ผู้บริหารโดยตรง และบุคลากรในโรงพยาบาลโดยการถามความเห็นทางอ้อม

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จและปัญหาหลักของการให้บริการผู้ป่วยชาวต่างชาติ

ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความหลากหลายของการให้บริการทางการแพทย์ ราคาการรักษาพยาบาล ระยะเวลาการรอคอย เหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้รับการกล่าวถึงบ่อยจากการสัมภาษณ์ในโรงพยาบาลทุกที่ที่สามารถพูดคุยกับแพทย์ได้โดยตรงโดยไม่ต้องรอนาน รวมทั้งการบอกต่อและพูดถึงบริการในทางข้อดี ส่วนด้านโรงพยาบาลจะดูความเชี่ยวชาญแพทย์เฉพาะทาง มาตรฐาน (ทั้ง JCI และ HA) รวมถึงระบบทางสังคม สิ่งแวดล้อม การตลาด การสื่อสาร และโลกออนไลน์

สำหรับปัจจัยสู่ความสำเร็จในส่วนของนโยบาย มีเรื่องการเบิกจ่าย การประกัน การให้ความช่วยเหลือ เรื่องการเดินทาง ความปลอดภัยความมั่นคงในประเทศ การประชาสัมพันธ์

คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากทั้งหมด หน่วยงาน 23 เป็นโรงพยาบาล 5 แห่ง เอกชนที่ได้ JCI 10 แห่ง ตัวแทนบริษัทประกัน ตัวแทนบริษัทที่ช่วยเหลือบริการทางการแพทย์ หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้ออกนโยบาย 6 หน่วยงาน พบว่าปัญหาที่ได้มามีประมาณ 40 กว่า จากประเด็นย่อย แล้วนำมาจัดกลุ่มได้ 5 ปัญหา ดังนี้

- นโยบายภาครัฐ
- ข้อมูลผู้ป่วยต่างชาติ
- การบริหารจัดการของโรงพยาบาล
- บุคลากรทางการแพทย์
- ปัญหาอื่นๆ

นโยบายภาครัฐ ในภาพรวมคือปัญหาเรื่องสิทธิบริการสุขภาพที่มีความแตกต่างระหว่างสิทธิ 3 สิทธิ ในประเทศไทยสิทธิเป็นปัญหาภาคนโยบายทำให้กระบวนการบริหารจัดการไม่มีความสะดวกและเรื่องของงบประมาณการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือแพทย์ แพทย์และบุคลากรในภาครัฐให้ความคิดเห็นเอาไว้ว่าเครื่องมือแพทย์ในบ้านเรา เป็นการนำเข้ามาหมด เปลืองงบประมาณ และการเชื่อมโยงความร่วมมือจากโรงพยาบาลอื่นในการจัดสรรอุปกรณ์มีไม่มาก นอกจากนี้ หลายโรงพยาบาลมองว่านโยบายภาครัฐเรื่องของสุขภาพไม่เด่น โดยกล่าวว่าสิงคโปร์น่าจะชัดเจนกว่าบ้านเรา มีหลายท่านกล่าวว่าความไม่ชัดเจนตรงนี้อาจได้รับการส่งเสริมได้มากกว่านี้ อาจจะเป็นการติดต่อเอกชนในหลายกิจการ และความต่อเนื่องของนโยบายเรื่อง Medical Destination หลังจากผ่านไป 2 รัฐบาลก็ยังไม่ชัดเจน กฎระเบียบบางเรื่องยังไม่ติดต่อการทำงานของโรงพยาบาล เช่น วิชา เมื่อผู้ป่วยนอนอยู่ที่โรงพยาบาลและหมดอายุก็ต้องให้ไปทำเรื่องต่ออายุที่ชาก่อน เป็นต้น

ข้อมูลผู้ป่วยต่างชาติ ซึ่งเป็นการเก็บของกรมส่งเสริมการส่งออก การทบทวนข้อมูลที่ผ่านมาดูเหมือนจะผิดประเภทในเรื่องการบันทึกข้อมูลทำให้เป้าหมายการเก็บข้อมูลไปเน้นเรื่องการส่งออกมากกว่า หากต้องการนำตัวเลขมาวิเคราะห์เพื่อดำเนินนโยบายเรื่องผู้ป่วยต่างชาติจริงๆ ก็จะไม่ชัด โดยเฉพาะการแยกประเภทคนไข้ อาทิ กลุ่มที่ตั้งใจบินมารักษา (fly-in) กลุ่มชาวต่างชาติที่ทำงานในไทย แต่ได้รับความเจ็บป่วย (Expatriate) หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว (Tourist) ที่อาจจะเป็นผู้ป่วยฉุกเฉิน การบันทึกของโรงพยาบาลยังไม่แยกกลุ่มเหล่านี้

การบริหารจัดการของโรงพยาบาล พบว่าในภาพรวมประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมีปัญหา

การแบ่งปัน (แชร์) ทรัพยากรยังเห็นไม่ชัด มีการรวมศูนย์บริการ การกำหนดต้นทุนไม่สะท้อนภาพความเป็นจริง เช่น ไม่ได้บันทึกค่าแรงของแพทย์ในโรงพยาบาลภาครัฐ และความพร้อมในเรื่องการคิดต้นทุน ส่วนใหญ่เห็นว่าโรงพยาบาลภาครัฐขาดทุน แต่หากพิจารณาให้ดี อาจจะไม่ได้เป็นแบบนั้น นอกจากนั้น โรงพยาบาลยังมีความกังวลเรื่องการฟ้องร้องของผู้ป่วยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ภาครัฐอาจต้องพิจารณาเรื่องการให้ความช่วยเหลือจุดนี้ว่าจะมีการเชื่อมโยงบริษัทประกันให้กับแพทย์และโรงพยาบาล เพื่อสร้างความมั่นใจในการให้บริการมากขึ้น นอกจากนี้ข้อกำหนดทางวิชาชีพได้รับการบงการจากโรงพยาบาลเอกชนในเรื่องสามารถจ้างแรงงานขาดแคลนได้

บุคลากรทางการแพทย์ พบว่า ในภาพรวมจำนวนแพทย์ของไทยยังต่ำกว่ามาตรฐาน และกระจุกตัวตามเมืองใหญ่ ในขณะที่ตามชนบทแพทย์มีน้อย จากมุมมองของเอกชนกล่าวถึงปัญหาเรื่องภาษา แม้ว่าโรงพยาบาลเอกชนจะมีปัญหานี้แต่หากเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนก็สามารถรับบริการผู้ป่วยที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษได้ทั้งหมด เช่น มองโกเลีย แอฟริกา ซึ่งถือว่าภาคเอกชนมีความยืดหยุ่นด้านนี้ บางโรงพยาบาลมีการจ้างล่ามหรือหากไม่มีก็สามารถจัดหาได้ภายใน 1 ชม. เพื่อให้มาประสานงานกับผู้ป่วย จำนวนแพทย์ต่อประชากรยังมีปัญหาพอสมควร และมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาระดับชาติที่เกิดขึ้น เรื่องนี้โรงพยาบาลรัฐและเอกชนก็ถกเถียง โยนกันไปมาว่าผู้ป่วยต่างชาติจะไปกินสัดส่วนของประชากรต่อแพทย์มากขึ้น ส่วนของภาคเอกชนเชื่อว่าหากไม่มีคนต่างชาติมาใช้บริการเลย สัดส่วนของแพทย์กับประชากรก็มีปัญหาอยู่แล้ว

ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ (1) เรื่องของการกองทุนประกันสุขภาพอยู่คนละส่วนมีปัญหาเรื่องการเชื่อมโยง (2) มุมมองของภาครัฐต่อการเข้าตลาดหลักทรัพย์ของโรงพยาบาลว่าเป็นเรื่องการแสวงหากำไร ไม่น่าจะสอดคล้องกับการทำธุรกิจโรงพยาบาลที่ต้องมองเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วย และ (3) แรงงานต่างด้าวในส่วนของโรงพยาบาลชายขอบ พบว่า ประเทศไทยมีการบริการสุขภาพที่ดี ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอยู่ฐานะที่ไม่ค่อยดี

4. ห่วงโซ่อุปทานการให้บริการสุขภาพของผู้ป่วยต่างชาติ

โซ่อุปทานที่นำเสนอในที่นี้ได้มาจากการใช้ทฤษฎีสถานะราก (Grounded Theory) จากการเก็บข้อมูลเชิงลึก และวาดภาพขึ้นมาเชื่อมโยงแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพของห่วงโซ่อุปทานการให้บริการสุขภาพของผู้ป่วยต่างชาติ โดยแบ่งผู้ป่วยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว (อาเซียน/ไม่อาเซียน) กลุ่มที่บินเข้ามาเพื่อรับการรักษา (แยกเป็นอาเซียน/ไม่อาเซียน) และกลุ่มทำงานก็แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ ชาวต่างชาติที่ทำงานในบ้านเรา และแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้ลงทะเบียน ซึ่งกลุ่มหลังอาจจะเป็นภาระงบประมาณทางการคลังของไทย

ช่องทางของผู้ป่วยเหล่านี้จะเข้ามา ทางเส้นสีส้ม (เข้าระบบรักษาเมื่อเกิดอุบัติเหตุ) หรือบินเข้ามาเพื่อรับการรักษา (Fly-in) ผ่านตัวแทนสาขาของโรงพยาบาลหรือติดต่อมาเอง ส่วนชาวต่างชาติที่ทำงานในบ้านเราจะเดินทางมาเองผ่านเขตแดน

และเมื่อป่วยก็เข้ามารักษาเองเหมือนคนไทย ในส่วนของผู้ให้บริการจะมีผู้ป่วยในนอก

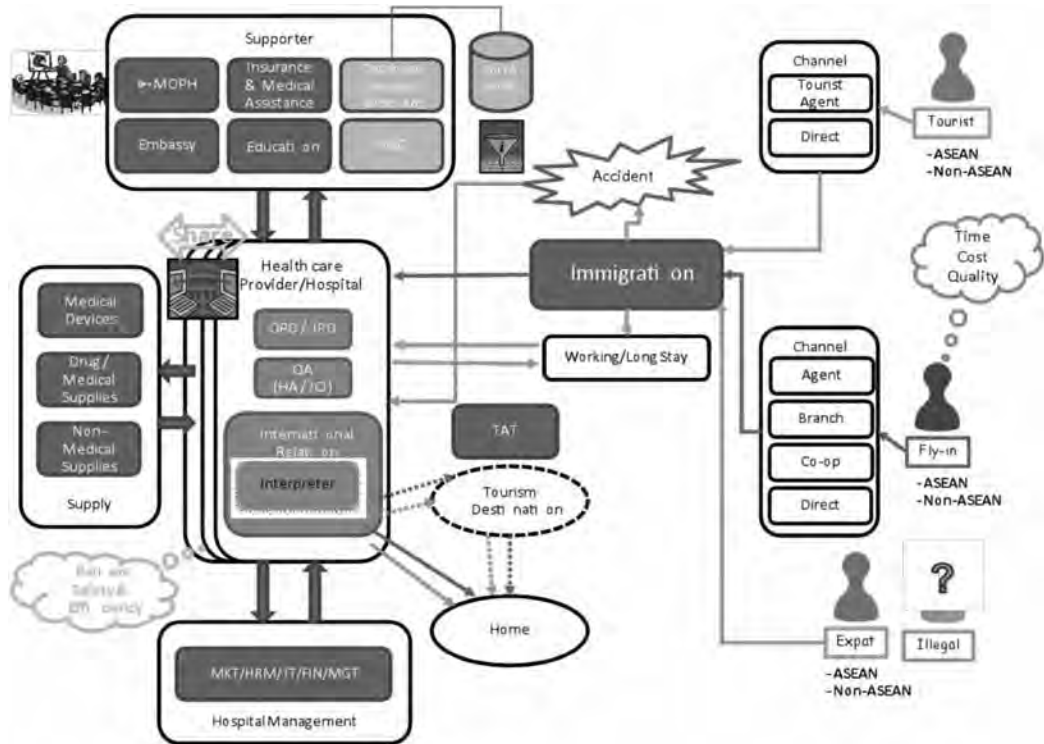
ที่ต้องการเน้นคือเรื่องคุณภาพของประเทศไทยอยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐาน ส่วนการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติที่ต้องเหนือกว่าการบริการปกติ คือ เรื่องการสื่อสารที่ไม่ใช่แค่คุยรู้เรื่อง แต่เกี่ยวข้องกับเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วยด้วย เพราะหากว่าการสื่อสารคลุมเครือ ไม่ชัดเจนก็อาจจะเกิดในเรื่องของความปลอดภัยของผู้ป่วยได้ หลายโรงพยาบาลเอกชนแก้ไขโดยล่าม

ในการบริหารงานโรงพยาบาล กรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ที่ซ้อนหลายๆ อัน คือ โรงพยาบาลหลายๆ แห่งที่ต้องแบ่งปัน (แชร์) เครื่องมือที่มีมูลค่าร่วมกัน หรือบางส่วนมีโครงการนำร่อง (Pilot project) ที่เริ่มมีการประสานบุคลากรทางการแพทย์ การบริหารภายในของโรงพยาบาลและส่วนสนับสนุน โดยกระทรวงสาธารณสุขต้องเป็นหลักในการออกนโยบายให้การสนับสนุน และจะมีส่วนของประกันสุขภาพต่างๆ เข้ามา

สถาบันการศึกษา สถานทูต เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของการวิจัยและพัฒนาในเรื่องเครื่องมือแพทย์ ขณะนี้กระทรวงกำลังมีการเชื่อมโยงข้อมูลสุขภาพแห่งชาติเกิดขึ้น ส่วนอุปทานที่ป้อนแก่โรงพยาบาลคือ บริษัทฯ งานอื่นๆ ที่ไม่ใช่งานหลักของโรงพยาบาล เช่น งานซักล้างต่างๆ พบว่า ทางโรงพยาบาลเริ่มผลักดันภาระบางส่วนที่ไม่ใช่งานหลักให้ผู้รับจ้างข้างนอก (Outsource) ทำหน้าที่แทนโรงพยาบาล

ภาพที่ 2

โซ่อุปทานการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติ

ที่มา: การบรรยายของ ดร.จิรพรรณ เลียงโรคาพาธ (TRF Forum, 29 พ.ย. 2556)

5. สรุปแนวทางการรองรับผลกระทบในการให้บริการทางการแพทย์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ส่วนนี้จะนำเสนอแนวทางในการลดผลกระทบจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นั่นคือ การสร้างโซ่อุปทานเข้าไป โดยข้อเสนอเป็น 2 ด้าน สำหรับผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ 8 ข้อ สำหรับโรงพยาบาล 5 ข้อ ดังนี้

ด้านการกำหนดนโยบายภาครัฐ

1. การเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และชัดเจน เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้ป่วยต่างชาติ ข้อมูลด้านยา และอุปกรณ์การแพทย์

2. สิทธิประกันสุขภาพ และต้นทุนการให้บริการ ส่งผลต่อปริมาณผู้ป่วยในโรงพยาบาลรัฐ การเบิกจ่ายที่แตกต่าง และเกิดช่องว่างระหว่างโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

3. การพิจารณาการประกันสุขภาพสำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน

4. การเอื้อให้เกิดการประสานงาน และแบ่งปันทรัพยากรระหว่างโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

5. การให้สิทธิพิเศษเพิ่มเติมกับหน่วยงานที่สามารถปรับปรุงพัฒนาด้านคุณภาพการให้บริการ และการสนับสนุนข้อมูล

6. การประกันสุขภาพจะช่วยลดภาระความเสี่ยงด้านการให้บริการสุขภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติ แรงงานต่างด้าวและการลักลอบเข้าเมือง

7. ปรับกฎระเบียบที่ล้าสมัยเพื่อขยายระยะเวลาบุคลากรทางการแพทย์ในระบบและลดปัญหาการกระจุกตัวของบุคลากร

8. การส่งเสริมด้านภาษา การสื่อสาร การวิจัย และพัฒนา

ด้านการบริหารจัดการของโรงพยาบาล

1. การคิดต้นทุนที่แท้จริง โดยแยกประเภทตามกิจกรรม

a. เพื่อให้ง่ายต่อการเบิกจ่าย การรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

b. การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการรับจ้าง-จ้างการผลิต (Outsource)

c. การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลและระหว่างหน่วยงานที่เป็นธรรมชาติช่วยยกระดับของประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร

d. เพิ่มความโปร่งใสสำหรับโรงพยาบาล เอกชนในการเข้าระดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์

2. การแบ่งปันข้อมูล ลดภาระการทำงานของโรงพยาบาล และภาระค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย

3. การเปรียบเทียบและแข่งขันด้านผลการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาองค์กร

4. การพัฒนาด้านภาษาและการสื่อสาร

5. ลดความเสี่ยงจากการฟ้องร้อง

- การใช้บริษัทประกันภัย

- มีหน่วยงานที่เป็นกลางรับเรื่องเพื่อไกล่เกลี่ย จะทำให้สามารถลดภาระการฟ้องร้องลง

IVT เศรษฐกิจพิเศษทวาย

: พิเศษอย่างไร¹

คุณพจน์ อรรถโรจน์ภิญโญ²

1. บทนำ

ปัจจุบันรัฐบาลไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยมีการทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) ระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า จึงมีการตั้งคณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการระดับนโยบายร่วมพัฒนาไทย-เมียนมาร์ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะกรรมการประสานความร่วมมือ สำหรับประเทศไทยมีคณะกรรมการ 6 ชุด ดูแลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย มีองค์ประกอบของท่าเรือน้ำลึก โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม ระบบน้ำและไฟฟ้า การพัฒนาชุมชน การพัฒนาพลังงาน คณะทำงานจึงมีคณะทำงานย่อย 5-6 ชุด โดยที่มีคณะรัฐมนตรีแต่ละชุดของไทยและของพม่า ร่วมกัน

¹ สรุปและเรียบเรียงจากการบรรยายของคุณพจน์ อรรถโรจน์ภิญโญ ในการประชุมเวที สกว. เรื่อง "การสร้างยุทธศาสตร์บูรณาการการท่องเที่ยวในเขต 4 จังหวัดภาคตะวันตกเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษท่าเรื่อน้ำลึกทวาย" วันที่ 25 มีนาคม 2557 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยไม่ต้องการลงเงินในการพัฒนาทวายเนื่องจากต้องใช้เม็ดเงินจำนวนมหาศาล ในขณะที่เดียวกันบริษัท Italian-Thai Development (ITD) ยังต้องการพัฒนาโครงการนี้อยู่เช่นเดียวกับจีนและญี่ปุ่นก็มีความสนใจเช่นกัน จึงมีการตกลงตั้งนิติบุคคลเฉพาะกิจหรือ SPV (Special Purpose Vehicle) ในชื่อบริษัททวาย ดีเวลลอปเม้นต์ จำกัด ซึ่งฝ่ายไทยกับพม่าลงทุนกันฝ่ายละ 50% โดยมีมติคณะรัฐมนตรีให้สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) เป็นผู้ร่วมลงทุนวงเงินไม่เกิน 100 ล้านดอลลาร์ บริษัท SPV จะเป็นคนขับเคลื่อนการพัฒนา ฝ่ายไทยจะมีข้าราชการไทยให้คำแนะนำ ส่วนฝ่ายพม่ามีนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีช่วยในการทำงานอย่างใกล้ชิด

ในเวลานี้ SPV จึงเข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนาแทน ITD เพราะทาง ITD ประสบปัญหาไม่สามารถกู้เงินจำนวนมากเพื่อใช้ในการทำงานพัฒนาโครงการทวายได้สำเร็จ SPV จึงต้องคัดเลือกบริษัทต่างชาติเข้ามาร่วมลงทุน เพื่อให้การดำเนินงานต่อจาก ITD เป็นไปอย่างราบรื่น ขณะนี้จึงจ้างให้บริษัทอื่นๆ เข้ามาประเมินทรัพย์สิน ที่ ITD ลงทุนไปก่อนหน้านี้เป็นการเตรียมการไว้ก่อนจะได้บริษัทร่วมลงทุนเข้ามารายใหม่ โดยบริษัทที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามานั้นต้องจ่ายเงินแก่ ITD ซึ่งเป็นผู้ลงทุนพัฒนาพื้นที่ไปก่อนหน้านี้แล้ว

2. ข้อมูลพื้นฐาน

ทางภูมิศาสตร์นั้นพื้นที่ทวายถือว่าเป็นที่ตั้งที่มีความพิเศษเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อพิจารณาพื้นที่ที่เหลืออยู่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในวันข้างหน้า ทวายเป็นที่เดียวที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมหนักได้ ซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาความหนาแน่นของท่าเรือในไทยได้อีกด้วย ทั้งนี้คาดการณ์ว่าท่าเรือในไทยจะมีความหนาแน่นมากขึ้นเนื่องมาจากการเปิดอุตสาหกรรมชายแดนและเพื่อนบ้าน รวมทั้งรัฐบาลญี่ปุ่นจะผลักดันอุตสาหกรรมหนักออกจากประเทศอีกไม่กี่ปีข้างหน้าด้วย

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะแบ่งเป็น 3 ระยะ ในระยะแรกจะเป็นพื้นที่ 20 ตารางกิโลเมตร (ตร.กม.) หรือประมาณพันกว่าไร่เพื่อทำอุตสาหกรรมเบา โดยกำหนดให้พัฒนา ท่าเรือ ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ และแหล่งน้ำก่อน ในขณะที่ ขนาดพื้นที่โครงการพัฒนาได้รับการกำหนดเขตใหม่จากเดิม 206 ตร.กม. เหลือ 196 ตร.กม. เพื่อหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่ประชากรครอบครองไว้จำนวนมากและลดผลกระทบต่อประชาชนลงด้วย

ด้านสิทธิประโยชน์การลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายนั้น กฎหมายที่ได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2557 ให้สิทธิประโยชน์สำหรับนักพัฒนาจะได้ยกเว้นภาษี 8 ปี นักลงทุนจะได้รับการยกเว้น

ภาษี 5 ปี ในเขตโปรโมชั่น (promotion) ซึ่งก็คือเขตที่ผลิตสินค้าที่ใช้ในประเทศ ส่วนเขต free zone ที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกจะได้สิทธิพิเศษทางภาษี 7 ปี ประเทศไทยได้ 8 ปี ในเรื่องภาษี ยกเว้นกรณีภาษีนำเข้าวัตถุดิบซึ่งจะได้รับการยกเว้นเป็นเวลา 5 ปี จากนั้นปีที่ 6-10 จะได้รับสิทธิลดหย่อน 50% สำหรับการเช่าที่ดินได้สิทธิทำสัญญาเป็นเวลา 50 ปี และเพิ่มได้ถึง 75 ปี นอกจากนี้ยังมีสิทธิประโยชน์อื่นๆ

เช่น บริการพิธีการศุลกากรแบบเบ็ดเสร็จ สิทธิในการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ การผ่อนคลายมาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและการถือเงินตราต่างประเทศ และการตั้งบริษัทประกันภัย ส่วนสิทธิพิเศษที่ยกเลิกไป ได้แก่ สิทธิประโยชน์ของทำเรือ และการถือเงินตราต่างประเทศ หรือการตั้งบริษัทประกันภัย ซึ่งเดิมไม่อนุญาตให้บริษัทประกันภัยของต่างชาติมาตั้งเลย

ตารางที่ 1

สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

สิทธิประโยชน์	
ภาษีนิติบุคคล	<p>สำหรับนักลงทุน (Investor) ยกเว้นภาษี 5 ปี สำหรับเขต Promotion Zone ยกเว้นภาษี 7 ปี สำหรับเขต Free Zone</p> <p>สำหรับนักลงทุนพัฒนาพื้นที่ (Developer) ยกเว้นภาษี 8 ปี</p>
ภาษีศุลกากร และ ภาษีอากรอื่นๆ	ยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบ/อุปกรณ์ที่ใช้ผลิตเพื่อส่งออก และ ยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร/ยานพาหนะที่ใช้ในการลงทุน ยกเว้นภาษี 5 ปี นับตั้งแต่ปีที่เริ่มการผลิต จากนั้น ปีที่ 6 - 10 จะได้รับสิทธิลดหย่อน 50%
การเช่า/ใช้ประโยชน์ที่ดิน	เริ่มจาก 50 ปี และสามารถเพิ่มขึ้นได้สูงสุดถึง 75 ปี
การจ้างงาน	<ul style="list-style-type: none"> • 1 - 5 ปีแรก ไร่แรงงานเมียนมาร์ขั้นต่ำ 25% • ปีที่ 6 - 10 ไร่แรงงานเมียนมาร์ขั้นต่ำ 50% • ปีที่ 11 เป็นต้นไป ไร่แรงงานเมียนมาร์ขั้นต่ำ 75%
สิทธิพิเศษอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> • บริการพิธีการศุลกากรแบบ One Stop Service • สิทธิในการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ • ผ่อนคลายมาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา

ที่มา: การบรรยายของคุณพจนี อรรถโรจน์ภิญโญ (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

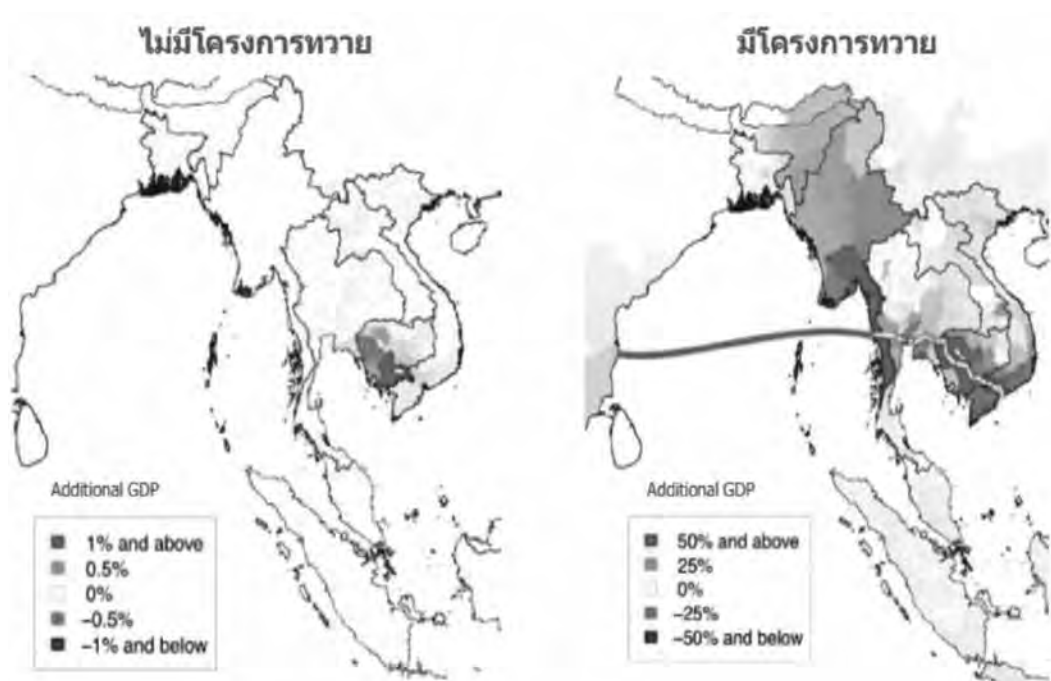
3. ประโยชน์ของโครงการทวาย

อย่างไรก็ดี หากโครงการทวายไม่เกิดขึ้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าขายกันผ่านเส้นทางเชื่อมระเบียงเศรษฐกิจของอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Corridor) จะตกอยู่ที่ประเทศ กัมพูชาประเทศเดียว แต่หากโครงการทวายเกิดขึ้น

จริง การกระจายรายได้จะอยู่ในหลายประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ของไทย นอกจากนี้ ศักยภาพการขนส่งจะสามารถช่วยลดต้นทุนการขนส่งที่ไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกาได้ด้วย และเรายังผ่านไปยังอินเดียได้โดยผ่านทวายใน 3 วัน

ภาพที่ 1

ประโยชน์ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

ที่มา: การบรรยายของคุณพจน์ อรรถโรจน์ภิญโญ (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557) อ้างจาก ERIA (2010) "Geographical Simulation Analysis for Logistic Enhancement in East Asia"

เขตเศรษฐกิจทวายจะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแห่งใหม่ของพม่า ทั้งด้านเกษตรและท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่ใหม่มีทะเลที่สวยงาม รวมทั้งเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแล้วก็สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางบริการและโลจิสติกส์ได้ เป็นฐานการศึกษา เป็นฐานการเกษตรและเป็นฐานการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

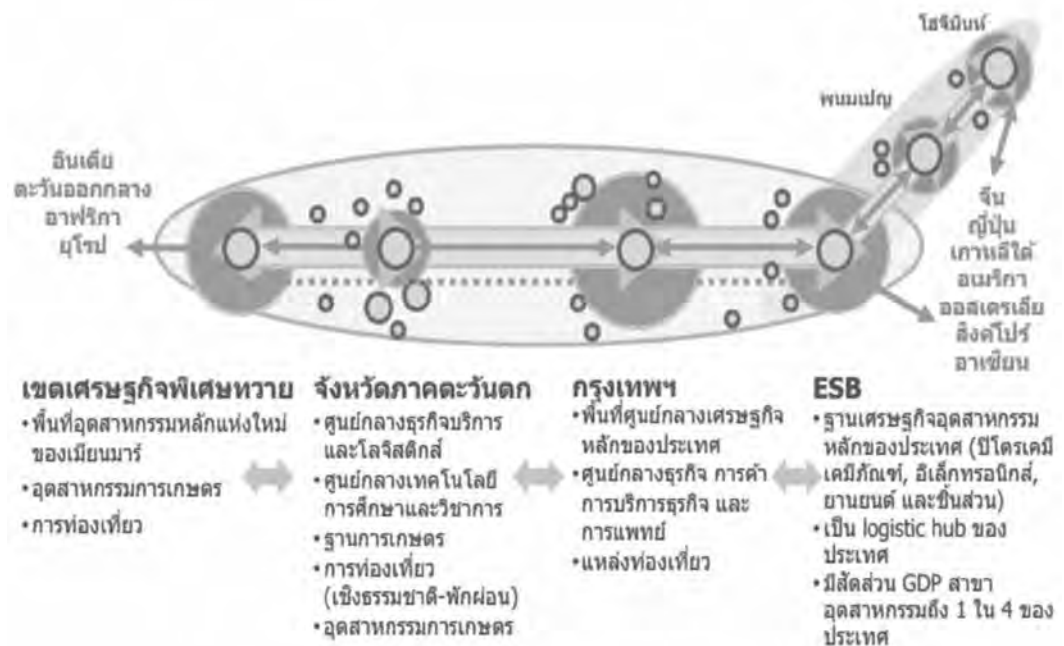
สำหรับประเทศไทย คาดว่า GDP จะเพิ่ม 9.0% ถ้าโครงการทวายเกิดขึ้นสำเร็จ (โครงสร้างพื้นฐานและศุลกากร) และได้ประโยชน์เรื่องอุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก (ไม่ควรเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่) ส่วนกรุงเทพฯ จะเป็นศูนย์กลาง และ Eastern

Seaboard สามารถเชื่อมโยงได้มากขึ้นห่วงโซ่อุปทานของไทยก็จะเพิ่มขึ้นให้ผลดีในเชิงภาคการผลิต

ห่วงโซ่เรื่องยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ของไทย หากมีการวางแผนที่ดีรองรับ อาจเกิดการย้ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นเข้าไปยังพม่ามากขึ้น และผู้ประกอบการไทยควรจะปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ อุตสาหกรรมที่จะต้องใช้แรงงานเข้มข้นจะประสบความลำบากแต่ก็จะมีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษรองรับ

ภาพที่ 2

การเชื่อมโยงด้านพื้นที่เศรษฐกิจและกิจกรรมเศรษฐกิจในภูมิภาค

ที่มา: การบรรยายของคุณพจน์ อรรถโรจน์ภิญโญ (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

4. การดำเนินงานของรัฐบาลไทย

ในกระบวนการปฏิบัติรัฐบาลไทยจะนำบทเรียนของประเทศไทยไปใช้ร่วมกับประเทศ ผู้สนับสนุนการพัฒนาในการควบคุมและดูความสามารถของพม่าในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนโครงการพื้นฐาน

บทบาทของ SPV ทำหน้าที่บริหารจัดการและเก็บเงินเพื่อที่จะสนับสนุน แต่ผู้ที่อนุมัติโครงการเป็นรัฐบาลพม่า โดยจะมีการตั้งสำนักงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (DSCZ) ขึ้นมาและ DSCZ จะเป็นผู้แนะนำทิศทางที่ควรจะเป็น แล้วรัฐบาลพม่าจะเป็นผู้อนุมัติ ส่วนไทยจะช่วยทำแผนในการพัฒนา

บุคลากรและการศึกษา รวมถึงดูแลคน ชุมชน และกิจการท้องถิ่น โดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบต้องได้รับการดูแล

การดำเนินงานจะแบ่งเป็น 3 เขตพื้นที่ เขตพื้นที่แรกเป็นพื้นที่ในไทย มีการว่าจ้างทีมงานเพื่อรองรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะเกิดขึ้นจำนวนมาก เขตพื้นที่ที่ 2 เป็นในบริเวณพรมแดน เขตพื้นที่ที่ 3 เป็นเรื่องของการทำงานในฝั่งพม่า อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของทวายขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าหน้าที่ลงทุนผ่านกฎหมายที่ให้สิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดนักลงทุน

การพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงคุณภาพและนิเวศในเขต 4 จังหวัดภาคตะวันตก¹

นายแพทย์สมันท์ คุรุฑูล²

1. ที่มาและความสำคัญของโครงการ

ถึงแม้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะเกิดขึ้นหรือไม่ ภาคตะวันตกของไทยก็มีความสำคัญที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจังหวัดในภาคตะวันตกมีอุตสาหกรรมหนักไม่มากนัก และเป็นเขตเงาฝน น้ำไม่มาก ที่ผ่านมากการท่องเที่ยวมีมากแต่ยังพัฒนาไปไม่ไกล ประชากรมีรายได้หลักจากอาชีพเกษตรกรรมจากพืชล้มลุก ทำให้รายได้ต่อหัวไม่มากนัก

¹ สรุปและเรียบเรียงจากการบรรยายของ นายแพทย์สมันท์ คุรุฑูล ในการประชุมเวที สกว. เรื่อง “การสร้างยุทธศาสตร์บูรณาการการท่องเที่ยวในเขต 4 จังหวัดภาคตะวันตกเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษท่าเรือน้ำลึกทวาย” วันที่ 25 มีนาคม 2557 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² โรงพยาบาลรามารักษ์

โจทย์ที่สำคัญคือ จากลักษณะพื้นที่ของภาค ตะวันตก เราจะพัฒนาอย่างไร คณะผู้วิจัยมองไปที่ ศักยภาพของการท่องเที่ยวและการศึกษา การบริการ ที่เกี่ยวข้องและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่ง สามารถส่งเสริมได้ จึงเป็นที่มาของการตั้งโจทย์ว่า จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไรและจุดไหนคือ ประเด็นใหญ่ในการพัฒนา

การท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้กรุงเทพฯ อาทิ ภาค ตะวันตกจึงน่าจะเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้ ดังนั้น แม้ทวายไม่เกิดขึ้นก็ต้องพัฒนาภาคตะวันตกของ ไทย และหากเกิดขึ้นจริงจะมีลักษณะเหมือนโมเดล มาบตาพุด กล่าวคือ มีระยะทางใกล้สามารถเป็นที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนั้น การพัฒนา 4 จังหวัดภาคตะวันตกจึงไม่สามารถมองข้ามประเด็น เรื่องการท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพซึ่งใน ปัจจุบันให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ฉะนั้นการวิจัย จึงตั้งสมมุติฐานว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Green Tourism) โดยใช้พื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่จะเหมาะสมหรือไม่

2. เป้าหมายและการดำเนินงาน

การศึกษารั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเริ่ม จากการศึกษเส้นทางการสำรวจความเหมาะสม ของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีอยู่โดยประเมินว่าคนยอมรับ ในแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด มีการจัดระบบ อย่างไรให้มี นักท่องเที่ยวเข้ามาค้างคืนและใช้จ่าย เงินสำหรับการพักระยะยาวและแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ

ส่วนที่ 2 เมื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว จะมีกลไก หรือรูปแบบมาตรฐานที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อ แก้ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวแบบทางผ่านซึ่งนักท่องเที่ยว ใช้จ่ายน้อย เมื่อเทียบกับแหล่งที่นักท่องเที่ยวมักไป ค้างคืนและใช้จ่ายมาก เช่น เขาใหญ่ วังน้ำเขียว เป็นต้น อย่างไรก็ตามการคมนาคมสะดวก มีมอเตอร์เวย์ที่ บางใหญ่ไปกาญจนบุรีใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ทำให้คนมาพัก เช่น จุดเด่นด้าน ประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียวอาจดึงดูดคนไปเที่ยว แต่ไม่มีเหตุผลของการไปพักค้างคืนหรือใช้จ่าย

จึงอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 3 ประเด็นได้แก่ (1) เพื่อรวบรวมสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพ (2) เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการ เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในพื้นที่ และ (3) เพื่อสร้างกลไกในการพัฒนาและกระตุ้นให้ นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปเที่ยวในพื้นที่

การศึกษาใช้การสำรวจ โดยเก็บข้อมูลจาก กลุ่มคนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในหลายส่วน ได้แก่ (1) ความคิดเห็นของคนในพื้นที่เกี่ยวกับรูปแบบ การท่องเที่ยวที่เหมาะสม (2) นักท่องเที่ยว (ไม่รวม ชาวต่างประเทศ) (3) ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว และ (4) ภาครัฐที่กำกับ ดูแลทั้งส่วนกลางและภูมิภาค จากนั้นนำข้อมูลเหล่านี้ มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่าการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพหรือเชิงนิเวศเหมาะสมกับพื้นที่ภาคตะวันตก มากน้อยเพียงใด และหากต้องพัฒนาจะพัฒนาไป ในทิศทางใด

3. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าธุรกิจหลักในภาคตะวันตกคือการเกษตรและการท่องเที่ยว แม้ว่าการเกษตรมีผลผลิตน้อยเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในขณะที่การท่องเที่ยวแม้จะเป็นรายได้อันดับ 2 ของภูมิภาคแต่รายได้พบว่า สูงกว่าการเกษตร (ดูภาคผนวก: ข้อมูลการท่องเที่ยวในภาคตะวันตก) ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มรายได้และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาทวาย

กาญจนบุรีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากแต่มีอัตราการพักค้างคืนน้อย ส่งผลให้อัตรารายได้เพื่อการท่องเที่ยวต่อหัวไม่สูงจึงเป็นเหตุผลว่าต้องมีจุดสนใจบางอย่างเข้ามาเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกไปจังหวัดกาญจนบุรีเป็นอันดับหนึ่งเพราะอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมองว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อื่นไม่มี กล่าวคือ มีลักษณะเป็นการผจญภัย (Adventure) เชิงประวัติศาสตร์เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศ แต่นักท่องเที่ยวในอาเซียน

ไม่นิยมมากนัก เพราะฉะนั้นต้องหาวิธีในการเพิ่มนักท่องเที่ยวและสร้างการยอมรับให้ได้

การสำรวจความพึงพอใจพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคค่อนข้างดี แต่ความปลอดภัยยังมีปัญหา ส่วนหนึ่งเพราะลักษณะห้องพักที่เป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ยังมีน้อย นักท่องเที่ยวจึงรู้สึกว่าคุณภาพความปลอดภัยยังไม่เพียงพอ การบริการการท่องเที่ยวยังน้อย ขณะนี้จังหวัดราชบุรีมีการปรับตัวพอสมควร ผู้ที่ประกอบธุรกิจในราชบุรีเป็นคนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินและทำแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความเชี่ยวชาญ เช่น ป้ายบอกทางมีน้อย ข้อมูลต่างๆ มีน้อยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการท่องเที่ยวจากภาครัฐ ส่วนกาญจนบุรีมีปัญหาที่พักโรงแรมขนาดใหญ่มีน้อยส่วนใหญ่เป็นที่พักตามแพ ตามอุทยาน จึงเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวไปและกลับ ไม่นิยมค้างคืน

ผลการวิจัยได้สรุปและจำลองเป็นเส้นทางท่องเที่ยว 3-4 เส้นทางที่เน้นเรื่องสุขภาพ โดยคำว่า “สุขภาพ” หมายถึงสามารถพักผ่อนได้ มีบริการนวด มีวิถีชีวิตแบบเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องสุขภาพ

เป็นเรื่องสำคัญ โดยกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติ สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวและอยู่อาศัยในระยะยาว (Long stay) ได้ รวมทั้งสามารถนำญาติหรือผู้สูงอายุมาเที่ยวได้ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มา มีอายุตั้งแต่ 45-50 ปี แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวสูงอายุ เพราะมองว่าสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่พร้อมรองรับ

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหากมีโปรแกรมด้านสุขภาพด้วย เช่น โครงการเลิกบุหรี่ โครงการลดความอ้วน จะทำให้การท่องเที่ยวน่าสนใจและสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวได้ แต่ที่ผ่านมายังไม่มีเครื่องมือสนับสนุน หากมีการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควบคู่กับสาธารณสุขปโภคที่พร้อมรองรับ ผู้มีปัญหาด้านสุขภาพด้วยก็จะดี เพราะขณะนี้หากเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะมุ่งตรงไปยังเชียงใหม่ และถ้าเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยส่วนใหญ่จะไปหัวหิน หากพัฒนาเรื่องนี้ได้ อาจจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นได้ จากการสำรวจพบว่ากาญจนบุรีมีแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งส่งเสริมสุขภาพพอสมควรที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นโครงการท่องเที่ยวด้านสุขภาพที่เหมาะสมในกาญจนบุรีและพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มวัยรุ่น ซึ่งจะแหล่งปั่นจักรยาน ปีนเขา เดินป่า (2) กลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่ท่องเที่ยวเป็นครอบครัวต้องการพักผ่อน

มีโปรแกรมการท่องเที่ยว ชอบกิจกรรม สปาและนวด ผักสมาริ การล้างพิษซึ่งเป็นจุดที่สามารถพัฒนาได้ รวมถึงกิจกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มวัยนี้ นอกจากนี้ กาญจนบุรี/ราชบุรี ยังมีอาหารป่า เห็ด สมุนไพรที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งสมุนไพร เช่น กวาวเครือ และ (3) กลุ่มวัยสูงอายุซึ่งต้องการความปลอดภัย ความสงบอยู่กับธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่สำคัญ แต่ปัญหาอยู่ที่การขาดเครื่องอำนวยความสะดวก การสร้างบ้านพักไม่คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องผลักดันร่วมกับส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่อาศัยระยะยาว (Long stay) จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นนี้มีความเหมาะสมและน่าจะช่วยเพิ่มรายได้ให้ประชากรในพื้นที่

ในเชิงการผลักดันนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าหากนโยบายการท่องเที่ยวยึดโยงกับการเมืองและการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันตกซ้าลง แต่ถ้าวรัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจนโดยผ่านงบประมาณหรือมีงบประมาณร่วม รวมทั้งการนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติต้องมีการบูรณาการข้อมูลกันเพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนในนโยบายดำเนินการ

ภาคผนวก : ข้อมูลการท่องเที่ยวในภาคตะวันตก

ตารางที่ 1

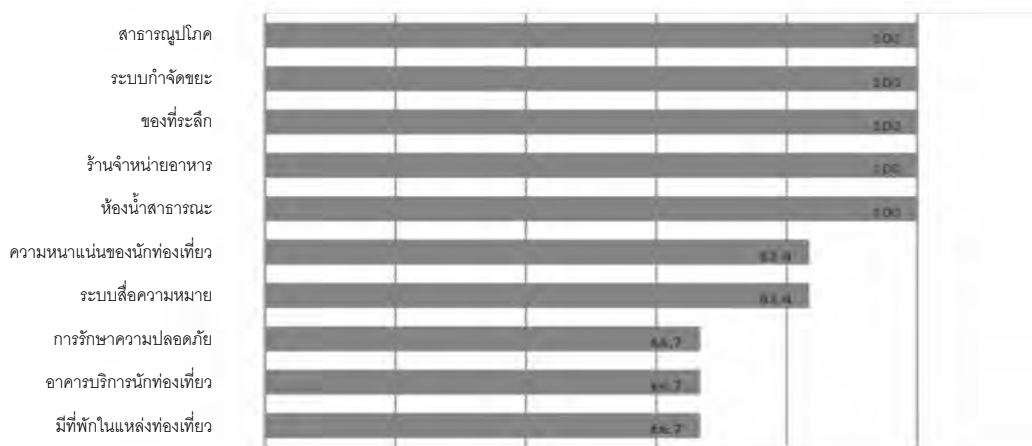
ข้อมูลการทั่วไปของจังหวัดภาคตะวันตก

	ประเทศ	ภาค ตะวันตก	กาญจนบุรี	สุพรรณบุรี	ราชบุรี	
พื้นที่ (ตร.กม.)	513,115.02	43,047.09	19,483.15	5,358.01	5,196.46	
ประชากร 2552	63,525,062	3,672,193	833,423	844,590	835,231	
ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	124	85	43	158	161	
อัตราเพิ่ม GPP 45-52%	3.93	2.82	2.12	2.57	1.48	
GPP 2552 ราคาประจำปี	GRP/GPP (ล้านบาท)	9,050,715	369,909	71,969	64,481	120,200
	เกษตร (%GPP)	11.63	23.40	22.47	30.74	15.71
	อุตสาหกรรม (%GPP)	37.44	21.06	21.68	17.48	23.88
	บริการ (%GPP)	50.93	55.54	55.84	51.78	60.42
	GPP percapita (บ.)	135,281	108,349	91,666	72,269	144,062
คนจน 2552 (%ประชากร)	8.12	4.3	2.53	9.14	4.19	

ที่มา: การบรรยายของ นายแพทย์ฉันท คุรุฑูล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557) อ้างจาก 1) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2) สำนักบัญชีประชาชาติ (สศช.) 3) สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (สศช.)

	ประเทศ	ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	สุพรรณบุรี	ราชบุรี	นครปฐม
นักท่องเที่ยว (คน-ครั้ง)	124,840,868	13,418,567	4,583,630	1,175,217	926,552	586,164
ไทย	97,958,741	12,221,524	4,319,714	1,165,807	898,913	571,813
ต่างชาติ	26,882,127	1,197,043	263,916	9,410	27,639	14,351
นักท่องเที่ยวค้างคืน (คน-ครั้ง)	77,239,455	5,455,667	1,503,827	326,747	366,551	201,507
นักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน (คน-ครั้ง)	47,646,413	7,962,900	3,079,803	848,470	560,001	384,657
ระยะเวลาพักเฉลี่ย (วัน)	2.4	2.2	2.0	2.1	1.9	1.5
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)	2,413	1,378	1,167	765	687	673
นักท่องเที่ยวค้างคืน	876	1,752	1,378	936	726	759

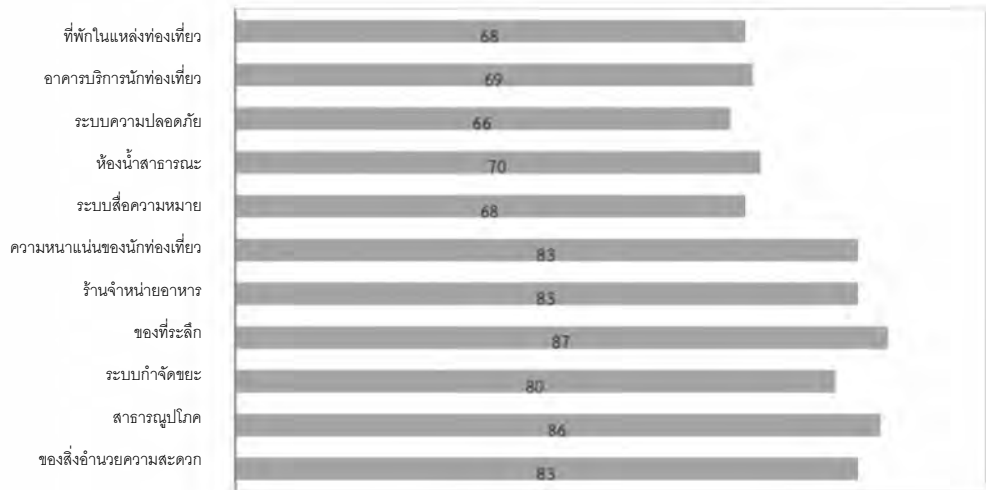
ที่มา: การบรรยายของนายแพทย์สมันท์ คุรุฑูล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557) อ้างจากกรมการท่องเที่ยว

ที่มา: การบรรยายของนายแพทย์สมันท์ คุรุฑูล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

ภาพที่ 2

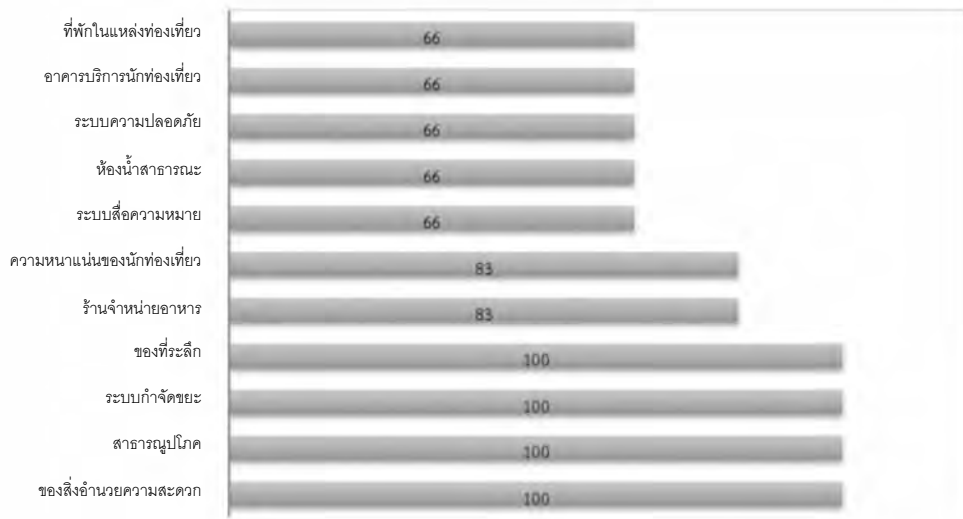
แหล่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา: การบรรยายของนายแพทย์สมนันท คุรุฑกุล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

ภาพที่ 3

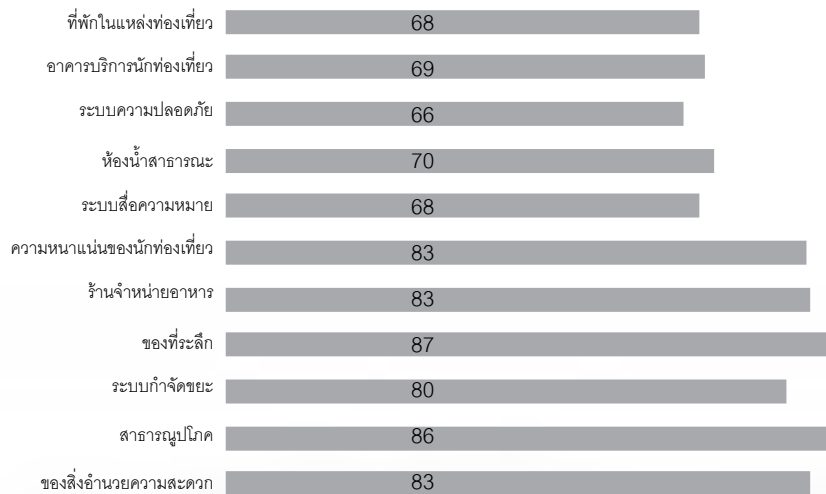
แหล่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี

ที่มา: การบรรยายของนายแพทย์สมนันท คุรุฑกุล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

ภาพที่ 4

แหล่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา: การบรรยายของนายแพทย์ชนันท์ คุรุฑูล (TRF Forum, 25 มีนาคม 2557)

ศักยภาพและการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและ สปป.ลาว¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรินทร์ สโรบล และคณะ²

1. บทนำ

ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ได้แก่

1. โครงการวิจัย “ภาพลักษณ์และกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
2. โครงการวิจัย “การจัดการเชิงกลยุทธ์ของท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในแขวงอุดมไซและแขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”

¹ เอกสารประกอบการนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมเวที สทว. (TRF Forum) หัวข้อ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน” จัดขึ้น ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2557 (ผู้นำเสนอผลการวิจัย: ดร.นฤพนธ์ เลิศกาญจนนาพร อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้)

² คณะผู้วิจัยในชุดโครงการประกอบด้วย 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรินทร์ สโรบล 2) ดร.บุญพา ชัยเลิศ 3) อ.อรุณโรจน์ พวงสุวรรณ 4) ดร.นฤพนธ์ เลิศกาญจนนาพร 5) อ.สิริยุพา เลิศกาญจนนาพร 6) อ.ชลิตดา มัชฌมบุรุษ และ 7) จีรพงศ์ ไชยชาวงค์

3. โครงการวิจัย “กลยุทธ์การจัดการพฤติกรรม การบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนของ นักท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อรองรับการเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”

4. โครงการวิจัย “ระบบการจัดการสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเรื่องผลกระทบด้านการ ท่องเที่ยวชุมชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว และประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคม อาเซียน”

งานวิจัยชุดนี้สร้างขึ้นบนหลักการและเหตุผล ที่ว่า การเติบโตอย่างรวดเร็วของตลาดการท่องเที่ยว ในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นโอกาสสำคัญของประเทศ สมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนในการเร่งสร้างส่วนแบ่ง ทางการตลาด รวมทั้งการสร้างความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวที ระหว่างประเทศ การส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว ภายในภูมิภาค (Intra-ASEAN Travel and Tourism) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของ ประเทศในภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวของอาเซียน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยว สำหรับเยาวชน, การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การ ท่องเที่ยวของอาเซียน ระหว่างปี 2554-2558 (ASEAN Tourism Strategic Plan 2011-2015) ตลอดจนการ พัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของอาเซียน และ การสร้างมาตรการจูงใจโดยเน้นการกระตุ้นให้ นักท่องเที่ยวสัญชาติอาเซียนเดินทาง ท่องเที่ยว ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศเครือข่าย ให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อมิติทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อ มิติทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศทั่วโลกจึงแสวงหาทางเลือกใหม่ ของการท่องเที่ยวโดยเน้นประเด็นไปที่การพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชน (Community-Based Tourism; CBT) เป็น ทางเลือกทางการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการทำงาน ให้ความสำคัญกับการ มีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดทิศทางการพัฒนา มีการบริหารจัดการชัดเจน เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการเปิด มิติทางการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน นอกเหนือ ไปจากการพักผ่อนและความบันเทิง

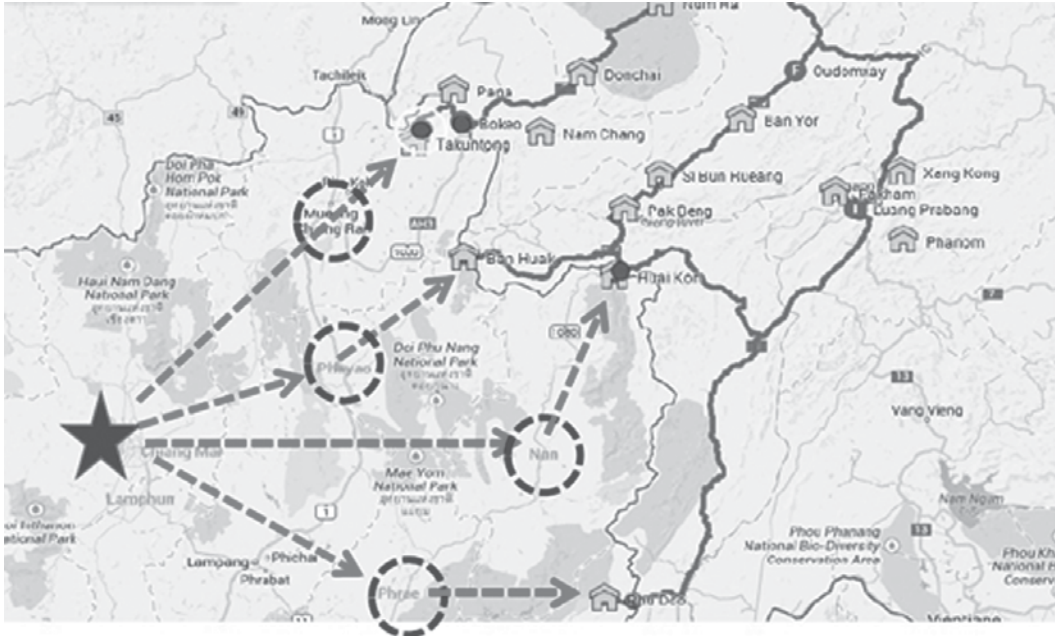
ประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีพรมแดนติดต่อกัน และต่างเป็นประเทศสมาชิก ทั้งในกลุ่มประชาคมอาเซียน และ GMS ที่มีศักยภาพ ทางการท่องเที่ยวสูง อันเนื่องมาจากความอุดม สมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ความหลากหลาย ของแหล่งท่องเที่ยว และความมีเสถียรภาพทาง การเมือง ทั้งนี้ ภายใต้กรอบการดำเนินงานพัฒนา การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ของโครงการ GMS พบว่า โลก ตะวันออกภายใต้กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้มี การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทิศทางใหม่ ไม่ว่าจะเป็น Responsible Tourism (การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อ) Pro-poor Tourism

(การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน) Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) Fair Trade Tourism (การท่องเที่ยวที่เป็นธรรมระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน) รวมทั้งการท่องเที่ยวที่มีชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน (Community-Based Tourism) ในการบริหารจัดการทั้ง 3 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นจึงมีคำถามวิจัยที่สำคัญว่า ประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีการวางตำแหน่งของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) และมีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างไร ตลอดจนทั้ง 2 ประเทศมีศักยภาพในการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืนได้อย่างไร

2. ผลการศึกษา

2.1 ผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน/วิถีชีวิตล้านนา-ล้านช้างใหม่เชื่อมโยง 2 ประเทศระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง 2 ประเทศ โดยเริ่มจากจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบินทางภาคเหนือ (Aviation Hub of Northern Thailand) พบว่ามีเส้นทางเชื่อมโยงใหม่ 4 เส้นทาง (ดูภาพที่ 1 ประกอบ)

- (1) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยวบ้านท่าขันทอง ต.บ้านแซว อ.เชียงแสน จังหวัดเชียงราย กับชุมชนท่องเที่ยวบ้านปะนะ บ้านน้ำจาง และบ้านดอนใจ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โดยสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปบนเส้นทาง R3A – เมืองสิบสองปันนา (จังหวัด) ประเทศจีนตอนใต้
- (2) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนบ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา กับชุมชนท่องเที่ยวเมืองคอบ - เมืองเชียงฮ่อน - เมืองเงิน - เมืองหงสา แขวงไชยบุรี สปป.ลาว ซึ่งสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังเส้นทาง R2W
- (3) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนห้วยโก๋น ต.ห้วยโก๋น อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน กับชุมชนเมืองเงิน - เมืองหงสา แขวงไชยบุรี สปป.ลาว โดยสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังแขวงหลวงพระบางได้
- (4) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนภูตุ่ม-ม่วงเจ็ดต้น ต.ม่วงเจ็ดต้น อ.บ้านโคก จ.อุดรดิตถ์ กับชุมชนผาแก้ว เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี สปป.ลาว ซึ่งสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังเมืองวังเวียง และนครหลวงเวียงจันทน์ได้

2.2 ผลการศึกษาภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของทั้ง 2 ประเทศ พบว่ามีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบที่น่าสนใจ กล่าวคือ ในการศึกษาภาพลักษณ์ได้ใช้องค์ประกอบที่สำคัญที่เรียกกันว่า 5As ได้แก่ (1) ความดึงดูดใจ (Attraction) ของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ที่มีลักษณะเชิงชุมชน มีเสน่ห์เฉพาะตัว (2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ซึ่งเป็นการที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการคมนาคมที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้ (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) โดยเฉพาะการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งก่อสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกและมีโครงสร้างพื้นฐานที่

สำคัญในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนนระบบ การสื่อสารต่างๆ (4) ที่พัก (Accommodation) ซึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวนั้น สิ่งที่น่าท่องเที่ยวพิจารณาเป็นอันดับต้นคือ ที่พักแรมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว (5) กิจกรรม (Activity) โดยที่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งในการวิจัยองค์ประกอบที่กล่าวมาทั้ง 5 ประการนั้น พบว่าองค์ประกอบภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภาพลักษณ์ที่อยู่ในเกณฑ์ดี แต่สัดส่วนของแต่ละองค์ประกอบจะไปปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มากกว่าประเทศไทย (ดูภาพที่ 2 และ 3)

ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและ สปป.ลาว

ภาพที่ 2

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ประเทศไทย

ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	เชียงราย (ท่าช้างทอง)	พะเยา (บ้านฮวก)	น่าน (ห้วยโก๋น)	อุดรดิตต์ (ภูตุ๋)
Attraction	★ ★ ★	★ ★	★	★
Accessibility	★ ★ ★	★ ★ ★	★ ★	★ ★
Accommodation	★ ★ ★	★ ★	★	★
Activities	★ ★ ★	★	★	★
Amenities	★ ★ ★	★	★	★

Remark : ★ ★ ★ = Good ★ ★ = Fair ★ = Low

ภาพที่ 3

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ สปป.ลาว

ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	แขวงหลวงพระบาง(R2W)	แขวงอุดมไซ (R2W)	แขวงหลวงน้ำทา (R3A)	แขวงบ่อแก้ว (R3A)
Attraction	★ ★ ★	★ ★	★ ★ ★	★ ★
Accessibility	★ ★ ★	★ ★	★ ★ ★	★ ★
Accommodation	★ ★ ★	★ ★	★ ★ ★	★ ★
Activities	★ ★ ★	★ ★	★ ★ ★	★
Amenities	★ ★ ★	★	★ ★	★ ★

Remark : ★ ★ ★ = Good ★ ★ = Fair ★ = Low

2.3 ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของทั้ง 2 ประเทศ พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยมีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบที่น่าสนใจ กล่าวคือ ในการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนได้ใช้เกณฑ์/มิติทางด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานภาครัฐที่เข้าไปจัดการการวางแผนการตลาด แรงจูงใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และท่องเที่ยวชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือ/กลไกในการ

ขจัดความยากจนได้มากนักน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มิติขององค์ประกอบด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความแตกต่างกันโดยที่สัดส่วนของแต่ละองค์ประกอบจะไปปรากฏในศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากกว่าประเทศไทยในทุกมิติ

ภาพที่ 4

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ประเทศไทย

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว	เชียงราย (ท่าช้างทอง)	พะเยา (บ้านสวก)	น่าน (ห้วยโก๋น)	อุดรดิตถ์ (ภูตุ๋)
ความหลากหลาย	★ ★ ★	★ ★	★	★
โครงสร้างพื้นฐาน	★ ★ ★	★ ★ ★	★ ★	★ ★
การตลาด	★ ★ ★	★ ★	★	★
แรงจูงใจในการพัฒนา	★ ★ ★	★ ★	★	★
การจัดความยากจน	★ ★ ★	★ ★	★	★

Remark : ★ ★ ★ = มาก ★ ★ = ปานกลาง ★ = น้อย

ภาพที่ 5

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ สปป.ลาว

ศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยว	แขวงหลวง พระบาง (R2W)	แขวงอุดมไซ (R2W)	แขวงหลวงน้ำทา (R3A)	แขวงบ่อแก้ว (R3A)
ความหลากหลาย	★★★	★★	★★★	★★
โครงสร้างพื้นฐาน	★★★	★★	★★★	★★★
การตลาด	★★★	★★	★★★	★★
แรงจูงใจในการพัฒนา	★★★	★★	★★★	★★
การจัดความยากจน	★★★	★★	★★★	★★

Remark : ★★★ = มาก ★★ = ปานกลาง ★ = น้อย

**2.4 ผลการศึกษาพฤติกรรมการบริโภค
ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว
กลุ่มประเทศอาเซียน** พบว่านักท่องเที่ยวทุกสัญชาติ
ที่เดินทางท่องเที่ยวในไทยและลาวมีพฤติกรรมการ
บริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนคล้ายคลึงกัน
ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากไทยและลาวมีสภาพ
ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่
คล้ายคลึงกัน ส่งผลให้การท่องเที่ยวชุมชนของทั้งสอง
ประเทศมีสภาพไม่ต่างกันมากนัก อาทิเช่น เป็นหมู่บ้าน
ชาวเขา มีการทำหัตถกรรม เช่น ทอผ้า กระดาษสา
มีศิลปวัฒนธรรม เช่น วัด วัง ไกล่เคียงกัน

นอกจากนี้งานวิจัยค้นพบว่าความพึงพอใจ
ของนักท่องเที่ยวภายหลังจากที่ได้บริโภคผลิตภัณฑ์
ท่องเที่ยวชุมชนของทั้งสองประเทศ มีความแตกต่าง
กันอย่างเห็นได้ชัด ในส่วนของประเทศไทยนั้น
นักท่องเที่ยวมีความพอใจในความหลากหลาย และ
รสชาติของอาหาร, ความคุ้มค่าของเงิน (Value of
money), คุณภาพการให้บริการของคนไทย, ความ
สะดวกสบายของสถานที่พักผ่อน ในขณะที่ประเทศ
ลาว นักท่องเที่ยวพอใจในความดั้งเดิมของวัฒนธรรม
ความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และอัธยาศัย
ไมตรีของคนลาว อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหา
อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาการขาดโดยสารไม่มาตรฐาน, ปัญหาป้ายบอกทางและแหล่งท่องเที่ยวบางส่วนไม่ใช่ภาษาอังกฤษ, ปัญหาขยะและการผันแปรของสภาพอากาศ ในขณะที่ปัญหาอุปสรรคในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่สำคัญได้แก่ ระบบการคมนาคมขนส่งที่ไม่สะดวก สภาพถนนขรุขระ, ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตสาธารณะ, อาหารไม่สะอาด ราคาแพง ไม่มีความหลากหลาย, ปัญหาขยะ, ไม่มีแผนที่สำหรับการท่องเที่ยว และอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินกีบไม่เป็นมาตรฐาน

2.5 ผลการพัฒนากระบวนสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการศึกษาผลกระทบด้านการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งระบบฐานข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ระบบฐานข้อมูลทางด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าระบบสารสนเทศจะมีส่วนในการสนับสนุนการตัดสินใจในด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย ซึ่งตัวระบบจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ชุมชนการท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จุดเด่นหลักของระบบสารสนเทศทำให้การปฏิบัติงานมี

ความรวดเร็วมากขึ้น รวมทั้งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีปริมาณมากได้สมบูรณ์และครบถ้วน ตลอดจนทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้วิจัยสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ และทำให้การประสานงานได้ดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาจากแผนงานวิจัย “ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนเชิงเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เส้นทาง R3A และ เส้นทาง R2W รวมทั้งเส้นทางเชื่อมโยงทางประเพณีวัฒนธรรม ทั้งนี้จะต้องมีความชัดเจนในแง่ของนโยบายเชื่อมความสัมพันธ์บ้านพี่เมืองน้องระหว่างชุมชนทั้ง 2 ประเทศ
- ควรเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือชุมชนที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบการคมนาคมให้มีสภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างทั้ง 2 ประเทศได้

- ควรเสริมสร้างประสิทธิภาพและสนับสนุนระบบ e-VISA ให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการด้านการข้ามแดนระหว่างประเทศ โดยให้ความคล่องตัว สะดวกและรวดเร็ว
- ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ชุมชน เป้าหมายและสถาบันการศึกษาให้มีคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะด้านภาษา ด้านการให้บริการที่ดีและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
- ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นสากลมากขึ้น เช่น การให้ข้อมูลผ่านระบบ Internet รวมทั้ง การใช้ภาษาอังกฤษสื่อความหมายในป้ายบอกทางหรือสถานที่ท่องเที่ยว

- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบ Internet ในพื้นที่สาธารณะที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีความเร็วที่เหมาะสม เช่น บริเวณสถานีขนส่ง สถานีรถไฟ และสนามบิน
- เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยงในรูปแบบของ Cluster ตามประเภทแหล่งท่องเที่ยวด้านนิเวศ/ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเหมาะสม
- ควรส่งเสริมให้มีการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยประยุกต์ใช้จาก model ของงานพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการศึกษาผลกระทบด้านการท่องเที่ยวชุมชน ระบบฐานข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ระบบฐานข้อมูลทางด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เจ้าของ/ผู้พิมพ์
บรรณาธิการจัดการ
กองบรรณาธิการ

สถานที่ติดต่อ

Website

ออกแบบและจัดพิมพ์
ดาวน์โหลดเอกสารนี้ได้ที่

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ภาคภูมิ ทิพคุณ

ธัญพร สุนทรธรรม, แพรว ศิริพรกิตติ, ยุวดี วงศ์วีระประเสริฐ, ปิยะดา จูตะวิริยะ,
รุ่งนภา ลีคนาพรวิสิฐ, รพีพร สิกธิ, อาทิตยา รัตนพันธ์

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็มทาวเวอร์ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2278-8200 ต่อ 8329

โทรสาร : 0-2298-0032

<http://prp.trf.or.th>

บริษัท ซีโน พิมพ์ซิ่ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง จำกัด

<http://prp.trf.or.th/TheTRFForum.aspx>